

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Renáta Havelková

Aktuální problémy směnečného řízení

Diplomová práce

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Aktuální problémy směnečného řízení* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 9. března 2016

Renáta Havelková

Děkuji JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. za její vstřícnost při vedení mé diplomové práce, odbornou pomoc a cenné rady a zkušenosti, které mi pomohly při jejím sepsání.

Obsah

Přehled použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Směnky a jejich role v právním systému	8
1.1 Vznik směnek, jejich využití v minulosti a dnes	8
1.2 Vývoj směnečného řízení v české právní úpravě.....	10
2 Aktuální právní úprava směnečného řízení (§ 175 OSŘ)	11
2.1 Právní úprava směnečného řízení v OSŘ.....	11
2.2 Specifika směnečného řízení.....	13
2.3 Výhody a nevýhody směnečného řízení	15
3 Námitky žalovaného v rámci směnečného řízení	20
3.1 Abstraktnost směnečných pohledávek	21
3.2 Kauzální námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu.....	22
3.3 Rozhodný okamžik pro posuzování námitek	25
3.4 Materiální podmínka uplatnění námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu	28
3.4.1 Nález Ústavního soudu ze dne 26. března 2009, sp. zn. III. ÚS 3300/07	29
3.4.2 Rozhodovací činnost po nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3300/07.....	30
3.5 Formální podmínka uplatnění námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu	33
3.5.1 Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12	33
3.5.2 Délka lhůty k podání směnečných námitek očima odborné veřejnosti	36
3.5.3 Vlastní zhodnocení vývoje délky lhůty k podání směnečných námitek.....	38
Závěr	40
Seznam použitých zdrojů	43

Přehled použitých zkratk

LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti Ústavního pořádku České republiky
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
ZSŠ	Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů
ZÚS	Zákon č. 178/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů
ZSP	Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
ZSÚ	Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Nároky ze směnek mohou být projednávány nejen v klasickém nalézacím řízení, ale i v řízení směnečném. Volba procesu, kterým se bude rozhodování o takovém nároku řídit, je na žalobci. On je pánem sporu a rozhoduje formulací svého návrhu, zda se směnka bude posuzovat v rámci směnečného řízení (v takovém případě musí návrh znít na vydání směnečného platebního rozkazu), či nikoli. Diplomová práce se zabývá vybranými problematickými oblastmi směnečného řízení jakožto specifického procesního postupu pro projednávání a rozhodování o nárocích ze směnek.

Téma diplomové práce jsem si zvolila zejména s ohledem na jeho význam pro praxi. Přestože bychom na směnku mohli pohlížet jako na přežitek z minulosti, je směnečné řízení velmi frekventované i v dnešní době. Odborná literatura se často zaměřuje pouze na teoretický popis účinné právní úpravy a důsledků z ní plynoucích, ale nezkoumá již vývoj problematiky a působení práva v praxi. Práce poukazuje na některé aktuální problémy směnečného řízení v České republice s cílem analyzovat je a nastínit jejich možná řešení. Klíčovou část diplomové práce tvoří zpřehlednění závěrů soudů a zmapování judikatury v problematických oblastech směnečného řízení, a to zejména v řízení námitkovém, ve kterém jsou projednávány námitky uplatněné směnečným dlužníkem.

Hlavním zdrojem diplomové práce je judikatura, která je podrobována rozboru a konfrontaci s názory odborné veřejnosti. Z řad odborníků na směnečné právo jmenuji například Radima Chalupu a Josefa Kotásku, jejichž publikace jsou pro diplomovou práci významným inspiračním zdrojem.

V první kapitole se budu věnovat porovnání významu směnek v minulosti a dnes. Ve druhé kapitole nastíním aktuální právní úpravu směnečného řízení v českém právu a přehledně shrnu jeho výhody a nevýhody pro účastníky tohoto řízení. Třetí, nejrozsáhlejší kapitola je věnována obraně žalovaného ve směnečném řízení a problematice námitkového řízení, jelikož tuto oblast považuji za stěžejní. Na námitky jsou zákonem kladeny nemalé požadavky, které jsou postupně dotvářeny judikaturou. Právě do této oblasti zasáhl i Ústavní soud. V diplomové práci jsou stěžejní rozhodnutí Ústavního soudu rozebrána a zhodnocena. V závěru diplomové práce shrnu získané poznatky z problematických oblastí směnečného řízení a odpovím na tyto výzkumné otázky:

- 1) Je vhodné mít směnečné řízení zakotveno v právní úpravě i dnes, když směnka samotná se řadí mezi historické instituty? Je aktuální právní úprava směnečného

řízení v České republice efektivní, nebo by měla *de lege ferenda* dostat nějakých změn?

- 2) Představují námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu účinnou obranu směnečného dlužníka?
- 3) Čím je případná nejednotnost judikatury způsobena, v čem se závěry soudů liší a jak by bylo vhodné je do budoucna sjednotit?

Historickou metodu využiji u zhodnocení významu směnek a směnečného řízení v minulosti. V diplomové práci pak budu používat zejména metodu analýzy, kdy rozeberu judikaturu týkající se konkrétní problematické oblasti směnečného řízení. Následně metodou syntézy propojím získané poznatky, které vždy v závěru kapitoly shrnu a zhodnotím. Budu pracovat i s metodou komparace v případech srovnávání české právní úpravy s právní úpravou zahraniční (zejména rakouskou, od které je české právo derivováno a často se jí inspiruje).

1 Směnky a jejich role v právním systému

Směnka je listinný cenný papír se zákonem předepsaným obsahem, ve kterém jeho výstavce buď sám slibuje, že jiné osobě zaplatí určitou peněžitou částku (směnka vlastní), nebo platit určité osobě přikazuje (směnka cizí).¹

Téma diplomové práce se zaměřuje na dnešní stav právní úpravy, proto je exkurz do historie vývoje směnek pouze stručným přehledem sloužícím k lepší orientaci v dané problematice.

1.1 Vznik směnek, jejich využití v minulosti a dnes

Počátky fungování směnek jako jednoho z právních institutů sahají hluboko do minulosti. Instrumenty podobné dnešním směnkám se používaly v severoitalských městech již ve 12. století, kdy účelem těchto listin bylo zejména bezpečné zprostředkování plateb do vzdálených míst, v nichž neobíhala domácí měna.² Dle J. Kotáska: „*Jistě platí, že směnka vděčí za svůj vznik potřebě disponovat listinou, která do značné míry nahradí peníze a skýtá alespoň podobnou jistotu. Za směnku věřitel dříve pravidelně zaplatil předem a na jejím bezproblémovém proplacení v cizině byl do značné míry závislý.*“³

V průběhu vývoje společnosti však již byly odstraněny dříve neprostupné bariéry mezi zeměmi (měnová roztržštěnost a značné riziko obchodování s cizinou v hotovosti) a rozvoj mezinárodního obchodu zapříčinil, že dnes už směnek není ke svému původnímu účelu potřeba. V dnešní době plní směnka tyto funkce:

- 1) platební funkci, a to:
 - a. placení směnkou – faktická směna směnky oproti plnění ze smlouvy;
 - b. placení prostřednictvím směnky – zaplacení směnky je současně splněním závazku vyplývající z kauzálního vztahu;
- 2) zajišťovací funkci – k výkonu práva ze směnky má věřitel přistoupit pouze tehdy, není-li řádně a včas splněn závazek z kauzálního vztahu;
- 3) sankční funkci – směnka je uplatněna v případě nesplnění povinnosti ze smlouvy dlužníkem.⁴

¹ KOTÁSEK, Josef. In KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 124.

² KOTÁSEK, Josef. Vývoj směnek a pramenů směnečného práva. *Obchodní právo*, 2002, roč. 11, č. 1, s. 17-18.

³ Tamtéž, s. 22.

⁴ KOTÁSEK, Josef. In KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 201-203.

Bezpochyby nejpoužívanější podobou směnek jsou v České republice směnky zajišťovací, proto se jim diplomová práce věnuje nejpodrobněji. Nejedná se o klasický zajišťovací instrument, jelikož věřiteli většinou nepřináší ani nové dlužníky, ani přednostní právo k uspokojení z dlužnickových věcí, příp. pohledávek.⁵ Jsou však využívány často, jelikož věřitel může jejich prostřednictvím snadno získat odpovídající majetkové plnění v případě, že dlužník řádně a včas neuspokojí zajištěnou pohledávku. Jejich využití pak spočívá ve dvou základních způsobech – majitel může zajišťovací směnku buď uplatnit, nebo prodat. Často se však směnečným vztahem zvýhodnění věřitele nezastaví na hranici řádného využití zajišťovací směnky a svého posíleného postavení zneužívají.⁶ Zneužití zajišťovací směnky může směnečný věřitel prostřednictvím jejího osamostatnění nebo jejím excesivním uplatněním.⁷

K osamostatnění zajišťovací směnky⁸ dochází např. její včasnou indosací, kdy v důsledku tohoto převodu nabývá směnečná pohledávka vyšší formy abstraktnosti (tzv. materiální abstraktnosti). Tato vlastnost má pak zásadní význam ve směnečném řízení při uplatňování obrany směnečného dlužníka proti směnečnému platebnímu rozkazu, kdy mu znemožňuje uplatnit některé druhy námitek (této problematice se blíže věnuje kapitola 3 diplomové práce).

Excesivním je dle Radima Chalupy takové „*uplatnění zajišťovací směnky, při kterém je splněn jeden z dále uvedených předpokladů:*

- *v okamžiku uplatnění zajišťovací směnky neexistuje pohledávka, k jejímuž zajištění byla uplatněná směnka emitována,*
- *zajišťovací směnka je uplatněna v situaci, kdy pohledávka, k jejímuž zajištění byla uplatněná směnka emitována, není soudně vymahatelná,*
- *majitel zajišťovací směnky není věřitelem zajištěné pohledávky,*
- *věřitel při uplatnění směnky nerespektoval mimosměnečné ujednání“.⁹*

Se zneužíváním zajišťovacích směnek se bohužel v dnešní době setkáváme stále častěji, což považuji za velký problém – může se tak lehce stát, že se kvůli nepozornosti nebo neinformovanosti (nebo naopak vypočítavosti smluvního partnera) dostanou lidé do situací, které vedou k fatálním a jen těžko odvratitelným následkům. Problematice neprospívá ani nepřiliš jednotná rozhodovací praxe soudů týkající se směnečných námitek jako jediné obrany dlužníka zavázaného ze směnky (tomuto tématu je věnována kapitola 3 diplomové práce).

⁵ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 39.

⁶ Tamtéž, s. 60-66.

⁷ Tamtéž, s. 28.

⁸ Radim Chalupa věnuje osamostatnění zajišťovací směnky celou kapitolu své knihy – viz CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 85-98.

⁹ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 28.

Postavení dlužníka a věřitele ve směnečném vztahu je blíže popsáno v podkapitole 2.3 diplomové práce.

1.2 Vývoj směnečného řízení v české právní úpravě

Směnečné právo mělo zpočátku obyčejový charakter, zhruba od 17. století však započala ve velkém jeho kodifikace. Dnes směnečné právo v České republice upravuje ZSŠ, který vychází z pravidel tzv. ženevského směnečného práva¹⁰ (v rámci mezinárodní unifikace směnečného práva).¹¹ Zajímavostí je, že ZSŠ patří k našim nejstarším a také nejkvalitnějším právním předpisům – za celou dobu své existence byl novelizován pouze třikrát (v roce 2000, 2007 a 2012). Specifický je tento zákon také v tom, že se dělí do tří samostatně paragrafovaných článků (směnka, šek, společná ustanovení). Pro směnečné právo jako takové je charakteristická jeho přísnost – tou se vyznačuje i samotný ZSŠ, který je kogentním předpisem.¹²

Procesní postup pro projednávání a rozhodování o nárocích ze směnek (směnečné rozkazní řízení) upravuje OSŘ. Jádro právní úpravy tohoto řízení se od počátku účinnosti původního znění OSŘ z roku 1963 změnilo jen minimálně, přičemž většinou šlo jen o formulační změny. Charakterově nejdůležitější úpravy byly učiněny až v posledních letech. Mezi nejzásadnější změny patří prodloužení třídní lhůty k podání námitek postupně přes lhůtu osmidenní (novela č. 404/2012 Sb.) až na lhůtu patnáctidenní (novela č. 45/2013 Sb.) a zakotvení nepřipustnosti náhradního doručení (novela č. 293/2013 Sb.). Směnečné řízení je stejně jako hmotněprávní úprava směnek silně formalizováno.

¹⁰ Od 13. 5. do 7. 6. 1930 se konala Ženevská konference, jejímž výsledkem byly 3 zásadní úmluvy pro směnečné právo: 1) Úmluva o jednotném zákonu směnečném, 2) Úmluva o střetech zákonů a 3) Úmluva o směnečných poplatcích. Bývalá Československá republika podepsala všechny tyto tři směnečné úmluvy, k ratifikaci však dosud nedošlo (přesto však právní úprava ze ženevských dohod vychází).

¹¹ KOTÁSEK, Josef. Vývoj směnek a pramenů směnečného práva. *Obchodní právo*, 2002, roč. 11, č. 1, s. 18-21.

¹² Tamtéž, s. 22.

2 Aktuální právní úprava směnečného řízení (§ 175 OSŘ)

Pro analýzu problematických oblastí směnečného řízení je třeba nejprve alespoň ve stručnosti popsat jeho aktuální právní úpravu, poukázat na jeho specifika oproti klasickému nalézacímu řízení a na výhody a nevýhody, které s sebou toto specifické rozkazní řízení pro účastníky přináší. Řešit problematiku nákladů směnečného řízení si práce neklade za cíl, proto i v rámci popisu právní úpravy bude tato oblast ponechána stranou.

2.1 Právní úprava směnečného řízení v OSŘ

Směnečné rozkazní řízení je upraveno v ustanovení § 175 OSŘ. Zahajuje se návrhem na vydání směnečného platebního rozkazu k věcně a místně příslušnému soudu (bez výslovného návrhu žalobce nemůže soud směnečný platební rozkaz vydat).¹³ Tím je dle zákona krajský soud, v jehož obvodu se nachází bydliště žalovaného (§ 9 odst. 2 písm. j) OSŘ ve spojení s § 84 - § 86 OSŘ). Jelikož se jedná o případ, kdy je zákonem připuštěna i tzv. místní příslušnost daná na výběr, může být návrh směřován i ke krajskému soudu, v jehož obvodu se nachází platební místo směnky (§ 9 odst. 2 písm. j) OSŘ ve spojení s § 85a OSŘ a § 87 písm. e) OSŘ).¹⁴ Na žalobce dopadá povinnost zaplatit soudní poplatek podle ZSP (poplatková povinnost vzniká podle ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) ZSP podáním žaloby; výše soudního poplatku se odvíjí od výše peněžitého plnění, jež je předmětem řízení). Směnečné rozkazní řízení pak probíhá ve dvou fázích.

První fází je řízení o vydání směnečného platebního rozkazu. Jedná se o formální postup – jelikož je směnka abstraktní cenný papír, není třeba v návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu nijak tvrdit ani prokazovat kauzální původ závazku.¹⁵ Soud v této etapě zkoumá jen naplnění podmínek řízení a skutečnost, zda je v prvopisu doložena směnka mající zákonné náležitosti (příp. další listiny nutné k uplatnění práva ze směnky – např. protestní

¹³ Absence výslovného návrhu není důvodem k zamítnutí žaloby, ale k projednání v režimu standardního civilního sporu. Viz LAVICKÝ, Petr. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: Komentář. I. díl.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 826.; HRNČÍŘÍK, Vít. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád: Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 608.

¹⁴ Řízení o vydání směnečného platebního rozkazu může být zahájeno pouze před soudem. Rozhodce nemůže směnečný platební rozkaz vydat – pokud by tak učinil, jednalo by se o paakt bez právních účinků. Viz TREBATICKÝ, Peter. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II.* 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 554.

¹⁵ KOVARÍK, Zdeněk. Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 9, s. 49.: „Není to sice nijak zakázáno, ale je zcela zbytečné a neúčelné uvádět jakákoliv tvrzení o funkci směnky, to jest, k čemu vlastně směnka slouží, zda a k jaké kauzální pohledávce se vztahuje. Není nutné ani nic uvádět o okolnostech jejího vystavení, akceptování nebo avalování. Je to zbytečné zejména potud, že stejně uplatněním práva ze směnky nejsou žádným způsobem uplatněny tyto kauzální pohledávky, k jejichž placení nebo zajištění je směnka určena dohodou účastníků.“

listina, listiny dokládající právní nástupnictví).¹⁶ Tato první fáze směnečného řízení může skončit buď odmítnutím návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu (v případě neurčitosti či nesrozumitelnosti podání), zastavením řízení (v případě zpětvzetí návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu nebo neodstranitelného nedostatku procesních podmínek podle ustanovení § 104 odst. 1 OSŘ), vydáním směnečného platebního rozkazu,¹⁷ nebo nařízením ústního jednání dle § 114 a násl. OSŘ (nejsou-li splněny podmínky pro vydání směnečného platebního rozkazu).¹⁸ Pokud jsou zákonem stanovené formální podmínky splněny, soud vydá (musí vydat) směnečný platební rozkaz bez jednání, tedy bez slyšení žalovaného. Směnečný platební rozkaz je třeba doručit žalovanému do vlastních rukou, přičemž náhradní doručení ustanovení § 175 odst. 1 OSŘ výslovně vylučuje.¹⁹

Teprve po doručení směnečného platebního rozkazu se může žalovaný bránit, a to prostřednictvím uplatnění námitek. Ty je třeba podat do patnácti dnů od doručení směnečného platebního rozkazu – jedná se o lhůtu procesní, postačí proto, když jsou námitky v této lhůtě podány k přepravě.

Druhou fází je pak řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu. Teprve v této fázi soud prověřuje případnou kauzální obranu vznesenou žalovaným, a to v takovém rozsahu, v jakém žalovaný směnečný platební rozkaz napadá.²⁰ Relevantní námitkou je taková hmotněprávní skutečnost, která odůvodňuje závěr, že žalobce nemá právo po žalovaném požadovat plnění uvedené ve směnce. Druhá fáze směnečného rozkazního řízení může skončit buď odmítnutím námitek (pro opožděnost, příp. neodůvodněnost),²¹ zastavením řízení

¹⁶ V případě, že žalobce nedoloží originál směnečné listiny, vyzve ho k tomu soud usnesením. Vzor takového usnesení je dostupný např. v monografii ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Vzory rozhodnutí a úkonů soudů všech stupňů*. 4. aktualizované a přepracované vydání podle stavu k 1. 1. 2014. Praha: Leges, 2014, s. 224. Petr Lavický naopak zastává názor, že není na místě žalobce upomínat o předložení těchto listin, ale z důvodu nemožnosti vyhovění jeho návrhu by měl soud rovnou nařídit jednání – viz LAVICKÝ, Petr. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: Komentář. I. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 827.

¹⁷ Vzor směnečného platebního rozkazu je dostupný např. v monografii ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Vzory rozhodnutí a úkonů soudů všech stupňů*. 4. aktualizované a přepracované vydání podle stavu k 1. 1. 2014. Praha: Leges, 2014, s. 225-226.

¹⁸ Může se jednat o případ, kdy žalobce nepředloží originál směnečné listiny, příp. existují důvodné pochyby o její pravosti. Podle judikatury může jít též o situace, kdy jde sice o pravou a platnou směnku, avšak žalovaný z důvodů, které nejsou zcela nesmyslné, soudu přednese, že směnku nezaplatí (např. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. září 1996, sp. zn. 5 Cmo 631/95.). Blíže viz LAVICKÝ, Petr. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: Komentář. I. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 828.

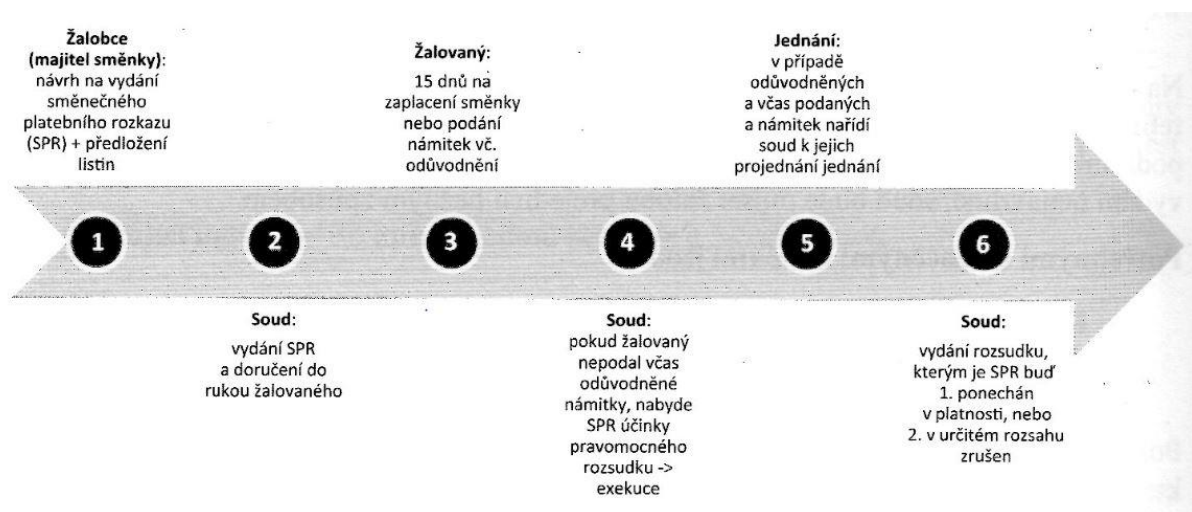
¹⁹ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 229-230.

²⁰ LAVICKÝ, Petr. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: Komentář. I. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 830.: „Vystupuje-li na straně žalované několik společníků, podává každý z nich námitky s účinky pro sebe samého, neboť jejich společenství v rozepři má samostatnou povahu (§ 91 odst. 1). Právní moc a vykonatelnost se proto odkládá vždy jenom ohledně těch společníků, kteří podali námitky.“

²¹ Vzory usnesení o odmítnutí námitek (pro opožděnost / pro neodůvodněnost / podaných neoprávněnou osobu) jsou dostupné např. v monografii ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Vzory rozhodnutí a úkonů soudů všech stupňů*. 4. aktualizované a přepracované vydání podle stavu k 1. 1. 2014. Praha: Leges, 2014, s. 226-230.

o námitkách (při zpětvzetí námitek),²² nebo vydáním rozsudku, kterým soud o vznesených námitkách po projednání rozhodne²³ – v takovém případě soud v rozsudku vysloví, zda směnečný platební rozkaz ponechává v platnosti nebo zda ho zrušuje a v jakém rozsahu.²⁴

Nejsou-li proti směnečnému platebnímu rozkazu vzneseny námitky nebo jsou-li odmítnuty, má směnečný platební rozkaz dle ustanovení § 175 odst. 3 OSŘ účinky pravomocného rozsudku. Pokud žalovaný podá námitky, které nejsou soudem odmítnuty, odkládá se v jimi vymezeném rozsahu právní moc a vykonatelnost směnečného platebního rozkazu. Jestliže následně soud směnečný platební rozkaz ponechá v platnosti, nabude tento vykonatelnosti dnem, kdy se rozsudek o jeho ponechání v platnosti stane vykonatelným.²⁵

Obrázek č. 1 Schéma řízení o vydání směnečného platebního rozkazu²⁶

2.2 Specifika směnečného řízení

Právní úprava směnečného rozkazního řízení definuje jeho specifika oproti jiným řízením. V rámci této podkapitoly jsou odlišnosti směnečného řízení zdůrazněny a konfrontovány zejména s právní úpravou klasického nalézacího řízení.

²² Vzor usnesení o zastavení řízení o námitkách pro zpětvzetí námitek je dostupný např. v monografii ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Vzory rozhodnutí a úkonů soudů všech stupňů*. 4. aktualizované a přepracované vydání podle stavu k 1. 1. 2014. Praha: Leges, 2014, s. 230-231.

²³ Vzory rozsudku o ponechání směnečného platebního rozkazu v platnosti a rozsudku o zrušení směnečného platebního rozkazu jsou dostupné např. v monografii ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Vzory rozhodnutí a úkonů soudů všech stupňů*. 4. aktualizované a přepracované vydání podle stavu k 1. 1. 2014. Praha: Leges, 2014, s. 232-236.

²⁴ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 230-234. Vydání směnečného platebního rozkazu není možné tímto rozsudkem změnit – viz TREBATICÝ, Peter. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 563.

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. prosince 2012, sp. zn. 20 Cdo 7/2012.

²⁶ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David. *Cenné papíry: Základy soukromého práva IV*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 174.

Směnečné řízení je nutné vnímat jako celek, přestože se fakticky skládá ze dvou částí popsaných výše (řízení o vydání směnečného platebního rozkazu, řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu). Je charakterizováno svou formálností, která procesně reaguje na „směnečně přísnou“ hmotněprávní úpravu. Lze na ně pohlížet jako na poddruh nalézacího řízení, jelikož se vyznačuje mnoha zvláštnostmi. Účelem jeho existence je zrychlení řízení o nárocích ze směnek a s tím související nižší nákladnost tohoto postupu.²⁷ Z odlišností směnečného řízení od klasického nalézacího řízení pak vyplývají jeho výhody a nevýhody pro směnečné věřitele a dlužníky, které jsou přehledně a stručně shrnuty v tabulkách v následující podkapitole.

První odlišností oproti klasickému nalézacímu řízení je jiné uplatňování zásad ústnosti, přímosti a práva účastníků být slyšen. V první fázi směnečného řízení totiž žalovaný není vůbec slyšen, soud vydává směnečný platební rozkaz bez jednání.²⁸ Tím dochází k urychlení celého procesu, jež je koneckonců účelem existence tohoto specifického zkráceného řízení. Aktivně se žalovaný může do řízení zapojit až v jeho druhé fázi, a to vznesením námitek proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu.

Druhým a velice zásadním specifikem směnečného řízení je rozložení důkazního břemene. V klasickém civilním sporu nesou břemeno tvrdit a prokazovat účastníci – odpovědnost za neunesení těchto břemen se následně může projevit jejich neúspěchem ve sporu. Platí, že žalobce tvrdí a prokazuje skutečnosti jeho právo zakládající, zatímco žalovaný tvrdí a prokazuje skutečnosti právo žalobce vylučující nebo zpochybňující. Jako první naplňuje svou povinnost tvrzení a prokázání konkrétních skutečností, které podle hmotného práva odůvodňují jeho požadavek, žalobce, až následně vzniká povinnost tvrzení a prokazování i žalovanému (reaguje na žalobcovy argumenty).²⁹ Ve směnečném řízení oproti tomu stačí žalobci (majiteli směnky) předložit v prvopise směnku, o jejíž pravosti není důvod pochybovat, příp. další listiny nutné k uplatnění práva. Není povinen tvrdit ani prokazovat hospodářský důvod směnky, jelikož závazky ze směnky jsou abstraktní. Důkazní břemeno pak leží na žalovaném, který se musí vydanému směnečnému platebnímu rozkazu bránit prostřednictvím odůvodněných námitek.

²⁷ HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 606-607.; LAVICKÝ, Petr. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: Komentář*. I. díl 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 825.

²⁸ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 229-230.

²⁹ Tamtéž, s. 255-261.

Zásadně se směnečné řízení liší také prostředkem nápravy případných vadných rozhodnutí v rámci tohoto procesu, který není shodný ani s klasickým nalézacím řízením, ani s jinými typy zkráceného řízení (řízení o platebním rozkazu, elektronickém platebním rozkazu, evropském platebním rozkazu). Ve směnečném řízení může žalovaný na svou obranu vznést námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu. Na rozdíl od odvolání nejsou námitky opravným prostředkem, jelikož

- 1) nejsou založeny na žádném opravném systému;
- 2) nevyvolávají devolutivní účinek;
- 3) při jejich uplatnění nedochází k přezkumu rozhodnutí, nýbrž pouze k jejich projednání.

Zákon taxativně nevymezuje důvody, pro které lze námitky podat (jako je tomu u odvolání), stanovuje však, že námitky musí být odůvodněny, jinak budou soudem odmítnuty (§ 175 odst. 3 OSŘ). Včas podanými námitkami se směnečný platební rozkaz automaticky neruší (jako je tomu u včas podaného odporu proti platebnímu rozkazu), dochází jen k jejich projednání, při kterém soud rozhodne, zda směnečný platební rozkaz ponechává v platnosti nebo zda ho zrušuje a v jakém rozsahu. Proti tomuto specifickému rozsudku je následně již možné podat za splnění zákonem stanovených podmínek klasické odvolání k vrchnímu soudu.

Směnečné řízení se liší také formou rozhodnutí. Nejedná se ani o rozsudek, ani o usnesení, ale o specifickou formu platebního rozkazu – tzv. směnečný platební rozkaz. V případě druhé fáze směnečného řízení pak soud vydává rozsudek, který také vykazuje určité zvláštnosti – nerozhoduje se v něm o nároku, ale o tom, zda soud směnečný platební rozkaz ponechává v platnosti nebo zda ho zrušuje a v jakém rozsahu. Pokud v takovém případě pravomocně dojde ke zrušení směnečného platebního rozkazu, řízení tím končí (v případě, že by chtěl žalobce uplatnit tento svůj nárok v klasickém nalézacím řízení, musel by podat novou žalobu).

2.3 Výhody a nevýhody směnečného řízení

Účelem směnečného řízení je celý proces rozhodování o nárocích ze směnek maximálně zrychlit a zjednodušit, přičemž zákon tohoto cíle dosahuje tak, že poskytuje směnečnému věřiteli řadu benefitů. Směnečný dlužník se oproti tomu nachází v nesnadném postavení a aktivně se zapojit do řízení může až v rámci obrany proti již vydanému směnečnému platebnímu rozkazu. Ta je však zákonem a judikaturou značně omezena (námitkám je věnována kapitola 3 diplomové práce).

Ze specifík směnečného řízení můžeme vyvodit následující výhody a nevýhody využití směnek a směnečného řízení (§ 175 OSŘ) pro věřitele:

Výhody pro věřitele	Nevýhody pro věřitele
Rychlá možnost vymožení pohledávky vtělené do směnky (soud vydává směnečný platební rozkaz bez slyšení žalovaného, směnečná řízení jsou projednávána ve zvláštní řadě – není zde tedy velké množství starších dosud neprojednaných sporů, ³⁰ koncentrace směnečného řízení lhůtou pro podání námitek)	Směnečná přísnost – striktní požadavky na formální náležitosti směnky (podmiňující její platnost)
Nepotřebnost prokazování kauzy závazku	Možnost trestněprávního postihu při padělání směnečné listiny (nesouvisí s řádným výkonem práva) ³¹
Rozložení důkazního břemene (směnečnému věřiteli prakticky stačí tvrdit a prokázat, že má platnou směnku, a předložit její originál)	O prostředku nápravy rozhoduje soud I. stupně rozsudkem, proti němuž je přípustné odvolání (dlužník se tedy proti tomuto rozhodnutí může následně ještě odvolat k vrchnímu soudu)
Rozhodování o prostředku nápravy probíhá před soudem I. stupně (krajským soudem)	
Oddělení nákladů řízení od merita věci – pokud dlužník napadne pouze náklady řízení (odvoláním), neprojednáva se již v rámci tohoto řízení meritum věci	
Specifikum pro zajišťovací směnky – promlčení pohledávky, která byla směnkou zajištěna, nepředstavuje ve směnečném řízení důvodnou námitku (věřiteli je tak umožněno získat uplatněním zajišťovací	

³⁰ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 37.

³¹ PRCHAL, Petr. Výhody a nevýhody využití zajišťovacích směnek. *Právní fórum*, 2012, roč. 9., č. 8, s. 368.

směnky plnění, kterého by již jinak nemusel dosáhnout) ³²	
--	--

Tím jsou určeny následující výhody a nevýhody pro dlužníka:

Výhody pro dlužníka	Nevýhody pro dlužníka
Směnečná přísnost – pokud směnečná listina nesplňuje všechny zákonem stanovené náležitosti, je neplatná a soud směnečný platební rozkaz nevydá	Nemožnost reakce v první fázi směnečného řízení
O prostředku nápravy rozhoduje soud I. stupně rozsudkem, proti němuž je přípustné odvolání (dlužník se tedy proti tomuto rozhodnutí může následně ještě odvolat k vrchnímu soudu)	Obtížná obrana – vysoké nároky na odůvodněnost námitek, koncentrace směnečného řízení lhůtou pro podání námitek
	Rozložení důkazního břemene
	Specifikum pro zajišťovací směnky – promlčení směnkou zajištěné pohledávky nemá vliv na povinnost dlužníka směnku zaplatit (nepředstavuje ve směnečném řízení důvodnou námitku)

Je nepochybné, že směnečné rozkazní řízení přináší spoustu zásadních výhod pro věřitele (majitele směnky), který tak může snadno, rychle a efektivně vymoci pohledávku vtělenou do směnky. Možnost využití tohoto druhu zkráceného řízení mu nabízí vůči směnečnému dlužníku velmi silné postavení. Nevýhodu směnečného řízení (a celkově využití směnek) pro věřitele spatřuji v uplatňování směnečné přísnosti – stačí jen drobná odchylka od zákonných podmínek a směnka je neplatná. Věřiteli tedy rozhodně stojí za to věnovat formálním náležitostem směnky potřebnou pozornost.

Směnečný dlužník se jako žalovaný ve směnečném řízení naopak ocitá v nesnadné pozici. Tíží ho důkazní břemeno, jehož unesení je často až nereálné. Na obranu žalovaného prostřednictvím námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu jsou zákonem kladeny nemalé

³² Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2010, sp. zn. 29 Cdo 1181/2009: „V situaci, kdy není pochyb o tom, že promlčení směnkou zajištěné pohledávky nemá vliv na její existenci, nelze (při absenci jiného ujednání) považovat námitku promlčení směnkou zajištěné pohledávky za účinnou obranu proti povinnosti směnku zaplatit (k tomu shodně srov. Kovařík, Z. Směnka jako zajištění. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, str. 52).“

požadavky, jejichž nesplnění pro něj představuje prohru v řízení. Dlužník by si měl tedy předem promyslet, zda přijme závazek ze směnky a současně s ním následně takto ztíženou pozici ve směnečném řízení, příp. se pokusit své postavení vylepšit doložkou ve směnce.³³ Osamostatnění zajišťovací směnky lze ze strany dlužníka předejít preventivně smluvním zákazem, příp. ujednáním smluvní sankce. Nejbezpečnější je podle Radima Chalupy využít tzv. kombinovaný smluvní zákaz rozdělení zajišťovací směnky a zajištěné pohledávky. Tím dlužník znemožní věřiteli převod zajištěné pohledávky bez současného převodu směnky (smluvní zákaz postoupení pohledávky v případě, kdy by nebyla současně s pohledávkou převedena zajišťovací směnka)³⁴ a převod směnky alespoň spojí s možností uplatnění práva na náhradu škody (smluvní zákaz oddělení zajišťovací směnky od zajištěné pohledávky – převodu osamostatňujícímu zajišťovací směnku sice nezabrání, ale porušení tohoto smluvního zákazu věřitelem zakládá alespoň právo dlužníka na náhradu škody).³⁵ Při zaplacení směnkou zajištěné pohledávky je pak možné si od věřitele zajišťovací směnku vyžádat zpět a předejít tak nepřijemnému překvapení v podobě směnečného platebního rozkazu na plnění, které již bylo fakticky dlužníkem věřiteli poskytnuto.

Závěrem lze shrnout, že směnky jako jeden z nástrojů trhu poskytují věřiteli značnou jistotu co do úspěšného vymožení pohledávky, které je rychlé a poměrně snadné. Tato skutečnost jistě přispívá k ochotě věřitelů do směnečných vztahů vstupovat, což trhu jedině prospívá. Na druhou stranu zajišťovací směnky (tedy nejpoužívanější podoba směnek u nás) jsou směnkami kumulativními – to znamená, že věřitel k příčinné pohledávce nabývá ještě směnku navíc (směnka příčinnou pohledávku nenahrazuje). Taková směnka by měla věřiteli sloužit jen „pro jistotu“, tedy pro případ, že zajištěná pohledávka nebude řádně a včas

³³ Například takovou, že se jedná o směnku zajišťovací, která se váže k určité v doložce specifikované smlouvě / odnětím indosability (vystavení směnky nikoli na řad), čímž dlužník předejde možnosti vystupňování abstraktnosti směnečné pohledávky do materiální formy a v důsledku toho ztráty možnosti uplatnění většiny relativních námitek.

³⁴ Dle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, není zatím důsledek porušení zákazu postoupení pohledávky judikaturou vymezen. V úvahu připadají tři možnosti: 1) absolutní neplatnost smlouvy o postoupení pohledávky, 2) relativní neplatnost smlouvy o postoupení pohledávky, 3) vznik nároku dlužníka na náhradu škody. Dosavadní judikatura vztahující se k zákonu č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, se přiklání k možnosti 1), tedy k závěru, že důsledkem postoupení pohledávky v rozporu s ujednaným zákazem takového postoupení je absolutní neplatnost smlouvy o postoupení této pohledávky. S tímto názorem se ztotožňuje část odborné veřejnosti i nyní – např. KINDL, Tomáš. In DVORÁK, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. 1.* vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 324. Blíže k problematice viz JANKŮ, Pavel. *Důsledky porušení zákazu postoupení pohledávky* [online]. epravo.cz, 30. 12. 2015 [cit. 1. ledna 2016]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/dusledky-poruseni-zakazu-postoupeni-pohledavky-100037.html>>.

Problematikou se zabývá i Petr Bezouška, který ve svém článku nastiňuje a rozebírá různé názory odborné veřejnosti na tuto otázku. Kromě toho nabízí přehledně srovnání následků postoupení pohledávky v rozporu s jeho zákazem se zahraničními právními úpravami (německou, rakouskou, švýcarskou a francouzskou) – viz BEZOUŠKA, Petr. Smluvní zákaz postoupení pohledávky (pactum de non cedendo). *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 11, s. 381-390.

³⁵ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 99-107.

uspokojena a jemu nezbude, než se svého práva domáhat soudní cestou.³⁶ Často se však stává, že je vlastností směnek (a to zejména těch zajišťovacích) věřiteli zneužíváno a dochází tak k těžení neoprávněného prospěchu z neznalosti či neopatrnosti směnečných dlužníků. To už spravedlivé není a činí to ze směnek jako takových obávaný institut.

Jelikož směnky již primárně neslouží svému původnímu účelu, kdy možnost bezpečného, snadného a rychlého vymožení pohledávek do nich vtělených byla základem jejich významné role v hospodářském trhu, spatřuji v jejich používání v dnešní době spíše problém – častěji totiž dochází místo jejich „používání“ k jejich „zneužívání“. Pro věřitele (žalobce) není v moderní době těžké unést důkazní břemeno ani v klasickém nalézacím řízení. Při existenci nesporného nároku na peněžité plnění lze například užít institutu platebního rozkazu (příp. elektronického platebního rozkazu), který je vydáván také velice rychle a poskytuje žalovanému větší možnost obrany – je jasné, že podaným odporem se může řízení protáhnout, ale není to na úkor spravedlnosti. Ve směnečném řízení se oproti tomu může velice snadno stát, že v důsledku ztíženého postavení směnečného dlužníka (žalovaného) po něm bude pohledávka vymáhána neprávem.

³⁶ Tamtéž, s. 36.

3 Námitky žalovaného v rámci směnečného řízení

Námitky představují ve směnečném řízení jedinou právně relevantní obranu žalovaného. Žalovaný je podává u soudu, který napadený směnečný platební rozkaz vydal. Jsou-li podány u jiného soudu, je lhůta k podání námitek zachována jen tehdy, pokud v této lhůtě soud, který směnečný platební rozkaz vydal, námitky od soudu, u něhož byly nesprávně podány, obdrží.³⁷ Lze je účinně podat i ve více samostatných podáních, ale pouze za předpokladu, že je u všech lhůta k podání námitek zachována.³⁸ Prominutí zmeškání lhůty k podání námitek je možné za splnění podmínek dle ustanovení § 58 odst. 1 OSŘ.

Námitky lze rozdělit dle obsahu na směnečné a nesměnečné. Směnečné námitky přímo souvisí se směnkou nebo směnečným vztahem (např. formální nedostatky směnky, nikoli řádné vyplnění blankosměnky). Oproti tomu základ nesměnečných námitek tvoří skutečnosti stojící mimo směnečný vztah a mimo směnku. Platí přitom, že všechny nesměnečné námitky jsou námitkami relativními – tedy takovými, které jsou uplatnitelné jen některými směnečnými dlužníky a jen vůči omezenému okruhu směnečných věřitelů (na rozdíl od námitek absolutních).³⁹

Povaha námitek pak zásadním způsobem ovlivňuje její uplatnitelnost:

- směnečné námitky je oprávněn uplatnit každý směnečný dlužník, přičemž:
 - o absolutní směnečné námitky může uplatnit vůči kterémukoli věřiteli;
 - o relativní směnečné námitky může uplatnit jen vůči věřiteli, jenž má k těmto námitkám vlastní vztah, popř. směnku nenabyl řádně;
- nesměnečné námitky jsou vždy relativní – je oprávněn je uplatnit jen ten směnečný dlužník, který má k těmto námitkám vlastní vztah, a jen vůči věřiteli, jenž má k těmto námitkám vlastní vztah, popř. směnku nenabyl řádně.⁴⁰

Možnost obrany žalovaného ze směnky prostřednictvím podání námitek vymezuje OSŘ materiálně (obsahem námitek) a formálně (procesní lhůtou).⁴¹ Třetí kapitola se zaměřuje zejména na tyto dvě podmínky uplatnění obrany proti směnečnému platebnímu rozkazu.

³⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. října 2005, sp. zn. 5 Cmo 359/2005. U kteréhokoli okresního soudu lze učinit pouze podání do protokolu – takto je možné podat i námitky a v takovém případě by byla lhůta k jejich podání zachována.

³⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. února 2000, sp. zn. 5 Cmo 13/1999.

³⁹ CHALUPA, Radim. Zajišťovací směnka a nový občanský zákoník. In KOTÁSEK, Josef a kol. (ed). *Dny práva – 2012 – Days of Law*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1163-1164.

⁴⁰ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 119-122.

⁴¹ JURÁŠ, Marek. Námitky ve směnečném řízení z pohledu ústavního soudu. *Jurisprudence*, 2013, roč. 22, č. 6, s. 21.

3.1 Abstraktnost směnečných pohledávek

Abstraktnost směnečné pohledávky (tedy její nezávislost na kauze a na okolnostech, které neexistují ve směnečném vztahu) je jednou z jejích nejdůležitějších vlastností a má pro směnečné řízení značný význam.⁴² Radim Chalupa jako odborník specializující se na směnečné právo rozlišuje dvě formy abstraktnosti směnečných pohledávek – formální abstraktnost a materiální abstraktnost.

Bezprostředně po svém vzniku je směnečná pohledávka formálně abstraktní, tzn. relativně nezávislá na kauze směnky a okolnostech, které neexistují ve směnečném vztahu. Je to nižší forma abstraktnosti, která umožňuje vtažení skutečností existujících mimo směnečný vztah do obrany směnečného dlužníka.⁴³

Může však dojít k tzv. materializaci abstraktnosti směnečné pohledávky (vystupňování abstraktnosti, kdy tato nabude vyšší kvalitu) tím, že dojde k včasné indosaci nebo jinému směnečnému převodu směnky,⁴⁴ a v důsledku toho k odloučení směnečné pohledávky od příčinného vztahu. Směnečná pohledávka se tak stane materiálně abstraktní a absolutně nezávislou na kauze směnky i na okolnostech, které neexistují ve směnečném vztahu. Pro směnečné řízení je zásadní, že tato vyšší forma abstraktnosti neumožňuje, aby do obrany směnečného dlužníka byly vtaženy skutečnosti existující mimo směnečný vztah (směnečnému dlužníkovi pak svědčí jen absolutní námitky a ty relativní námitky, které se zakládají na jeho vlastním vztahu k aktuálnímu směnečnému věřiteli).⁴⁵

Kromě těchto zásadních dopadů na možnost uplatnění námitek má abstraktnost směnečné pohledávky vliv i na vlastnosti směnky v roli zajišťovacího instrumentu.⁴⁶ Zajišťovací nástroje jsou charakteristické dvěma základními vlastnostmi – jsou akcesorické (tedy existenčně závislé na zajišťované pohledávce) a subsidiární (je možné je uplatnit až teprve poté, co nebyla uspokojena zajištěná pohledávka). Tyto vlastnosti jsou však v rozporu s abstraktností jakožto

⁴² Samostatností směnečných závazků se ve svém článku zabývá například Zdeněk Kovařík, který upozorňuje na skutečnost, že ačkoli je směnka ve většině případů vydávána v úzké návaznosti na jiný právní vztah mezi účastníky směnečného vztahu, stává se (při řádném vyplnění) samostatným závazkovým vztahem z cenného papíru. Blíže viz KOVAŘÍK, Zdeněk. Vybrané problémy judikatury ve věcech směnečných. *Soudní rozhledy*, 1998, roč. 4, č. 6, s. 137-144.

⁴³ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 15-28.

⁴⁴ Směnku lze převádět různými způsoby (např. i cessí), k materializaci abstraktnosti směnečné pohledávky však dochází pouze, pokud je směnka včas převedena indosací nebo jiným směnečným způsobem (s účinky přiznanými indosamentu), při němž věřitel nejednal vědomě na škodu dlužníka.

⁴⁵ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 15-28.

⁴⁶ Viz např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. května 1998, sp. zn. 5 Cmo 14/1997: „*Tzv. zajišťovací směnka není zajišťovacím závazkem, je jen prostředkem zajištění. Proto existence závazků ze směnky není závislá na existenci zajištěné pohledávky. Dlužník ze směnky může se jen bránit kausální námitkou, že zajištěná pohledávka zanikla a tím zanikl i důvod směnky.*“

pojmovým znakem směnek. U zajišťovacích směnek proto nemůžeme hovořit o jejich akcesoritě a subsidiaritě, ale o tzv. nepravé akcesoritě a nepravé subsidiaritě. To znamená, že akcesorita a subsidiarita se u zajišťovacích směnek projevují pouze nepřímo, a to tak, že uplatnění zajišťovací směnky v rozporu se zásadou akcesority nebo subsidiarity není jejím řádným využitím a dlužníkovi je v těchto případech poskytnut prostor pro důvodnou obranu prostřednictvím vznesení námitek⁴⁷ proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu.⁴⁸

Forma abstraktnosti směnečné pohledávky je v konkrétním případě pro směnečného dlužníka klíčová, jelikož předurčuje jeho možnou obranu – může vyloučit možnost využití relativních námitek v dlužníkův prospěch, a v důsledku toho pro něj představovat prohru ve sporu. Zásadní dopad má forma abstraktnosti směnečné pohledávky na možnost využití námitek kauzálních, kterým je věnována následující podkapitola diplomové práce.

3.2 Kauzální námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu

Kauzální námitky jsou takové nesměnečné námitky, které vycházejí z příčinného vztahu. Jsou námitkami relativními – mohou je tedy úspěšně vznést jen někteří směneční dlužníci a jen vůči některým směnečným věřitelům. Nejužívanější podobou směnek v České republice jsou směnky zajišťovací. Mezi nejčastější kauzální námitky, které se k nim vážou, patří:

- 1) námitka neexistence zajištěné pohledávky;
- 2) námitka neexistence smlouvy o zajištění pohledávky směnkou;
- 3) námitka nesplatnosti zajištěné pohledávky (splatnost zajišťovací směnky nesmí předcházet splatnosti zajištěné pohledávky);⁴⁹
- 4) námitka zatímní neexistence zajištěné pohledávky (v případě, že zajištěná pohledávka zatím ještě reálně nevznikla);
- 5) námitka neexistence prodlení dlužníka se zaplacením zajištěné pohledávky (například v případě prodlení věřitele);
- 6) námitka uplatnění zajišťovací směnky v rozporu s mimosměnečnými ujednáními;
- 7) námitka osamostatnění zajišťovací směnky (situace, kdy majitel zajišťovací směnky není věřitelem zajištěné pohledávky);

⁴⁷ V těchto případech se však jedná o tzv. relativní námitky – nemohou je tedy využít všichni směneční dlužníci a mohou být využity jen vůči určitým věřitelům.

⁴⁸ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 48-51.

⁴⁹ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2011, sp. zn. 20 Cdo 2031/2009 odkazující na rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. října 2004, sp. zn. 9 Cmo 274/2004.

8) námitka promlčení vyplňovacího práva.⁵⁰

U uvedených námitek musí žalovaný zásadně tvrdit a prokazovat, že předmětná směnka je svou povahou zajišťovací a že nastala některá z výše jmenovaných situací – např. žalovaný v námitce neexistence zajištěné pohledávky v důsledku jejího splnění prokazuje, že

- 1) směnka je povahou směnkou zajišťovací a má vztah ke specifikované zajištěné pohledávce a
- 2) konkrétní zajištěná pohledávka byla řádně splněna, a proto již zanikla.

Úspěšnost kauzálních námitek je závislá především na těchto skutečnostech:

- zda je námitka vůči konkrétnímu věřiteli uplatnitelná;
- zda je oprávněn ji účinně vznést dlužník, vůči němuž je směnka uplatněna;
- zda směnečný dlužník obranu založenou na nerespektování zajišťovací povahy směnky řádně a včas uplatní.⁵¹

Kauzální námitky hrají ve směnečném řízení nemalou roli. Skutečnost, že je mohou vznášet jen někteří směneční dlužníci a jen proti některým směnečným věřitelům, je velice významná z hlediska možného zneužívání směnek. Uplatnitelnost relativních námitek je totiž závislá na tzv. vlastním vztahu směnečného dlužníka a směnečného věřitele a jejich vlastním vztahu k námitce (k určité konkrétní skutečnosti zakládající tuto námitku). Nemůže je tedy uplatnit dlužník, který nemá přímý vlastní vztah ke kauzální námitce (nejčastěji například směnečný rukojmí), a nemohou být uplatněny vůči věřiteli, který k této námitce nemá vlastní vztah. Radim Chalupa tuto skutečnost považuje za velmi škodlivý jev, neboť podle něj představuje „jednu z významných opor zneužívání směnek a přikrývání absolutního bezprávi soudní moci na bezbranných směnečných dlužnících“.⁵² S tímto názorem se naprosto ztotožňuji a vnímám takto striktní požadavek na existenci přímého vlastního vztahu k námitce jako velice problematický, jelikož směnečnému věřiteli neskrytě pomáhá dosáhnout neoprávněných výhod a podporuje ho tak v pohnutce uplatnit směnku nikoli jen za účelem dosažení oprávněného plnění.

Zásadní vliv na možnost účinného uplatnění kauzálních námitek má také již zmíněná abstraktnost směnečné pohledávky. Ta může velmi úzce souviset se zneužíváním směnek.

⁵⁰ NOVÁK, Michal. *Obrana směnečných dlužníků ze zajišťovací směnky: rigorózní práce*. Olomouc: Univerzita Palackého, Fakulta právnická, 2014, s. 69-78.

⁵¹ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 130-135.

⁵² Tamtéž, s. 128. Rozebráno také v článku Radima Chalupy – viz CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka a nový občanský zákoník*. In KOTÁSEK, Josef a kol. (ed). *Dny práva – 2012 – Days of Law*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1166-1167.

V praxi jde například o účelový převod směnky včasnou indosací na třetí osobu,⁵³ kdy je dlužníkovi v důsledku materializace abstraktnosti směnečné pohledávky znemožněno uplatnit vůči novému majiteli směnky námitky vycházející z příčinného vztahu dlužníka k původnímu majiteli směnky. Domnívám se, že jde o nejjednodušší způsob, jak může věřitel snadno eliminovat relevantní námitky vylučující či oslabující jeho právo – pro představu uvedu příklad: Věřitel zajistí směnkou závazek, který je v rozporu s dobrými mravy (může se jednat například o lichvu). Jelikož si je vědom, že při vymáhání jeho pohledávky zajištěné směnkou by dlužník rozpor s dobrými mravy mohl namítnout, převede směnku na třetí osobu. Tato osoba může o nekalém úmyslu věřitele vědět, případně o něm ani vědět nemusí – pokud se však neprokáže, že nabyvatel zajišťovací směnky jednal v okamžiku jejího nabývání⁵⁴ vědomě na škodu dlužníka,⁵⁵ ztrácí směnečný dlužník možnost vznést proti novému nabyvateli směnky námitky vyplývající z kauzálního vztahu mezi dlužníkem a původním směnečným věřitelem (převodcem směnky).⁵⁶ V případě, že dlužník o takovém nebezpečí neví a není to patřičně ošetřeno ve směnečné listině,⁵⁷ může pro něj vyloučení možnosti vznést tyto kauzální námitky znamenat prohru (v tomto konkrétním případě by již nemohl namítat rozpor s dobrými mravy a s obranou by neuspěl).

⁵³ Josef Kotásek tyto situace ve svém článku označuje jako tzv. indosamenty na oko – nemají za cíl převod práv ze směnky, ale vyloučení možnosti kauzální obrany žalovaného. Podle autorova názoru bude i zde na dlužníkovi, zda prokáže vůči novému majiteli směnky vědomé jednání na svou škodu. Ve svém článku autor nastiňuje i alternativní přístup – a to že dlužníkovi stačí prokázání skutečnosti, že indosament má simulační povahu (dle občanského zákoníku), a proto je pouhým zmocňovacím rubopisem (§ 18 ZSŠ). Viz KOTÁSEK, Josef. Ke směnečným námitkám. *Obchodní právo*, 2000, roč. 9, č. 11, s. 8-9.

⁵⁴ Vědomé jednání na škodu dlužníka je časově fixováno na tento okamžik (pozdější vědomost již není relevantní) – viz KOTÁSEK, Josef. Ke směnečným námitkám. *Obchodní právo*, 2000, roč. 9, č. 11, s. 8.

⁵⁵ Vědomé jednání na škodu dlužníka v sobě zahrnuje 2 podmínky, které musí být splněny kumulativně, a to: 1) směnečný věřitel má povědomost o tom, že dlužník má možnost využít relativní námitku + 2) směnečný věřitel nabyl směnku proto, aby dlužníkovi zmíněnou relativní námitku znemožnil uplatnit, a tím mu způsobil škodu (nebo je při nejmenším s tímto srozuměn). Blíže viz CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 46. Problematikou se zabývá ve svém článku i Josef Kotásek, který zdůrazňuje skutečnost, že pro naplnění podmínek podle ustanovení § 17 ZSŠ nepostačuje jednání nabyvatele směnky v hrubé nedbalosti, ale dlužník je povinen prokazovat vědomé jednání indosatáře ke škodě dlužníka. Ve svém článku uvádí i příklady soudních rozhodnutí ze zahraničí (z Německa), s jejichž závěry v článku polemizuje. Blíže viz KOTÁSEK, Josef. Ke směnečným námitkám. *Obchodní právo*, 2000, roč. 9, č. 11, s. 2-16. Obtížnost prokazování vědomého jednání na škodu dlužníka a nejednotnost rozhodovací praxe v této oblasti – viz CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka a nový občanský zákoník*. In KOTÁSEK, Josef a kol. (ed). *Dny práva – 2012 – Days of Law*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1164-1165.

⁵⁶ § 17 ZSŠ.

⁵⁷ Na tomto místě je vhodné upozornit na skutečnost, že fakultativní doložky samy o sobě automaticky vědomé jednání na škodu dlužníka ve smyslu § 17 ZSŠ nezakládají. Dle Josefa Kotáska může být v takovém případě jednání (pasivita) nabyvatele, který si nevyžádá doplňující informace a doložkou se prakticky nezabývá, hodnoceno jako hrubá nedbalost – ta je však pro § 17 ZSŠ bezvýznamná. Viz KOTÁSEK, Josef. Ke směnečným námitkám. *Obchodní právo*, 2000, roč. 9, č. 11, s. 11-13.

3.3 Rozhodný okamžik pro posuzování námitek

Určení okamžiku rozhodného pro posuzování námitek je pro výsledek námitkového řízení zásadní. Dle ustanovení § 175 OSŘ soud směnečným platebním rozkazem žalovanému uloží, aby do patnácti dnů zaplatil požadovanou částku a náklady řízení nebo „*aby v téže lhůtě podal námitky, v nichž musí uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá*“.⁵⁸ Zákon však již neuvádí, jaký okamžik je rozhodující pro posouzení těchto námitek (a zároveň pro rozhodování o tom, zda soud směnečný platební rozkaz ponechá v platnosti nebo jej zruší).

V judikatuře se prosadil názor, že správnost směnečného platebního rozkazu je třeba posuzovat podle stavu, který tu byl v okamžiku jeho vydání.⁵⁹ Právní věta rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. června 2004 uvádí: „*Námitky týkající se skutečností nastalých až po vydání směnečného platebního rozkazu, nelze jako účinnou procesní obranu uplatnit v řízení o námitkách, ale až v eventuálním řízení o výkon rozhodnutí.*“⁶⁰ Tento závěr soud odůvodňuje zejména zvláštní povahou námitek, kdy včas podané námitky směnečný platební rozkaz neruší, ale pouze odkládají jeho právní moc a vykonatelnost. Odkazuje rovněž na doslovné znění ustanovení § 175 odst. 1 OSŘ, z něhož vyvozuje, že žalovaný může zvolit pouze jednu z uvedených variant – splnit povinnost uloženou soudním rozhodnutím, nebo podat námitky (tedy uplatnit obranu proti nedůvodně vydanému směnečnému platebnímu rozkazu). Pokud by tedy žalovaný zvolil první variantu a po vydání a doručení směnečného platebního rozkazu by tímto rozhodnutím uloženou povinnost splnil, nemá již dle soudu význam, aby současně volil i druhou variantu (tedy podání námitek, které mají povahu procesní obrany proti neprávem vydanému směnečnému platebnímu rozkazu). Vrchní soud ve svém rozhodnutí dodává, že lhůtu pro podání námitek dle ustanovení § 175 odst. 1 OSŘ nelze považovat za lhůtu „*pro dodatečné splnění povinnosti zaplatit směnku, a tím docílit zrušení důvodně vydaného směnečného platebního rozkazu*“.⁶¹

To znamená, že ve směnečném rozkazním řízení mohou být účinně namítány pouze skutečnosti, které se udály do dne vydání směnečného platebního rozkazu (včetně). Naopak

⁵⁸ § 175 odst. 1 OSŘ.

⁵⁹ Viz např. rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. června 2004, sp. zn. 7 Cmo 159/2002: „*Předmětem námitkového řízení je již jen posouzení, zda směnečný platební rozkaz byl či nebyl vydán právem, a proto se v tomto řízení přihlíží pouze ke skutečnostem nastalým do vydání směnečného platebního rozkazu, a z tohoto pohledu se též posuzuje důvodnost uplatněných námitek.*“ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. července 2007, sp. zn. 29 Odo 63/2006: „*Z výše popsané povahy a účelu řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu pak vyplývá, že správnost takového platebního rozkazu je nutné posuzovat podle stavu, který zde byl v okamžiku jeho vydání. Skutečnosti, k nimž došlo až po této době, proto důvodem k jeho zrušení být nemohou.*“

⁶⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. června 2004, sp. zn. 7 Cmo 394/2002.

⁶¹ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. června 2004, sp. zn. 7 Cmo 394/2002.

skutečnosti, k nimž došlo až po tomto okamžiku, vést ke zrušení směnečného platebního rozkazu nemohou. Na toto upozorňuje ve svém článku např. Ladislav Derka, který se již ve své praxi opakovaně setkal s tím, že žalovaní činí např. jednostranný úkon započtení až v námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu.⁶² V souladu s výše uvedenou zásadou je však tento úkon relevantní až pro řízení vykonávací – jednalo by se o důvod pro zastavení výkonu rozhodnutí podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) OSŘ (výkon rozhodnutí je nepřípustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat – v tomto případě projev vůle směřující k započtení byl učiněn po vydání směnečného platebního rozkazu, ale pohledávky se setkaly v době před jeho vydáním).⁶³

Tento závěr rozhodovací praxe však není přijímán bez výhrad.⁶⁴ Samotné soudy jej striktně nerespektují. Důkazem je dle mého názoru například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2011, sp. zn. 29 Cdo 4235/2009, jehož právní věta zní: „*Skutečnost, že soud (nesprávně) vydal směnečný platební rozkaz, ačkoliv směnka na řad nebyla na žalobce rubopisována, nebrání tomu, aby žalobce i v průběhu řízení o námitkách, v nichž byla tato výhrada žalovaným uplatněna, nedostatek své aktivní věcné legitimace odstranil.*“⁶⁵ V tomto případě se jednalo o situaci, kdy byl nesprávně vydán směnečný platební rozkaz i přes skutečnost, že žalobce v návrhu na jeho vydání nedoložil svou aktivní legitimaci, jelikož na předmětné směnce nebyl umístěn požadovaný rubopis ani nebyly tvrzeny jiné skutečnosti (směnka byla vystavena na řad osoby odlišné od žalobce). Nejvyšší soud přisvědčil dovolateli (v původním řízení směnečnému dlužníkovi), že soud prvního stupně rozhodl ve věci směnečným platebním rozkazem, ač formální předpoklady pro jeho vydání splněny nebyly. Podle Nejvyššího soudu však postačí, osvědčí-li žalobce svou aktivní věcnou legitimaci v průběhu řízení o včas podaných námitkách – v daném případě osoba oprávněná ze směnky indosovala směnku v průběhu tohoto řízení na žalobce. Mám za to, že v této věci soud výše popsanou zásadu nerespektoval, jelikož pokud by rozhodný okamžik pro posouzení námitky nedostatku aktivní věcné legitimace žalobce uplynul již vydáním směnečného platebního rozkazu, nebylo by možné k pozdější indosaci směnky přihlídnout. Nejvyšší soud však v této věci konstatoval, že „*opačný výklad předestíraný dovolatelem, podle kterého soud směnečný platební rozkaz vydaný v rozporu s ustanovením § 175 o. s. ř. (bez splnění formálních*

⁶² DERKA, Ladislav. Typické procesní chyby účastníků ve sporech o zaplacení směnky. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 12, s. 29.

⁶³ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. června 2004, sp. zn. 7 Cmo 159/2002.

⁶⁴ Dokonce přímo v závěru citovaného rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. června 2004, sp. zn. 7 Cmo 159/2002, jsou v závěru vyzváni zastánci jiného názoru ke kvalifikované polemice s argumenty obsaženými v odůvodnění tohoto rozsudku.

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2011, sp. zn. 29 Cdo 4235/2009.

předpokladů pro jeho vydání) musí bez dalšího zrušit, by ve svém důsledku vedl k tomu, že ve skutečnosti jediným důvodem procesního neúspěchu žalobce v takovém řízení by bylo právě pochybení soudu při zkoumání podmínek, za nichž může ve věci rozhodnout směnečným platebním rozkazem (vedoucí následně ke zrušení směnečného platebního rozkazu a tím i ke skončení daného řízení)“.⁶⁶ Rozhodným okamžikem, který dle předchozí judikatury soudů uplynul ještě před indosací směnky, se však v rozebíraném rozhodnutí Nejvyšší soud vůbec nezabýval.

Jiný názor ohledně určení rozhodného okamžiku pro posuzování námitek zastává například Pavel Kolář, který ve svém článku⁶⁷ uvádí důvody pro svůj odlišný náhled na tuto problematiku. Jedním z nich je skutečnost, že v řízení o námitkách je meritorním rozhodnutím rozsudek (nikoli směnečný platební rozkaz) – ustanovení § 154 OSŘ⁶⁸ je tedy nutné aplikovat tak, že soud námitky posoudí podle skutkového stavu zjištěného v době vyhlášení rozsudku. Dále zdůrazňuje, že pokud by se rozhodný okamžik pro posouzení námitek shodoval s okamžikem vydání směnečného platebního rozkazu, vedlo by to k bezpráví vůči žalovanému, jelikož ten by se nemohl ubránit povinnosti zaplatit náklady řízení žalobci (i když nepříznivým účinkům pravomocného směnečného platebního rozkazu by se následně v exekučním řízení ubránit mohl). Odkazuje také na dikci zákona, který však vykládá jinak než vrchní soud ve shora citovaném rozhodnutí: „*Pokud tedy zákon (§ 175 odst. 1 OSŘ) dává žalovanému možnost vznášet v zákonné třídní lhůtě [pozn. dle současné právní úpravy v zákonné patnáctidenní lhůtě] námitky a v nich uvést vše, co proti směnečnému platebnímu rozkazu namítá, z této dikce jednoznačně vyplývá i rozhodný okamžik pro posouzení stavu z hlediska rozhodování o námitkách, jímž nemůže být jiný okamžik, než konec lhůty k podání námitek.*“⁶⁹ Dle autora článku by tedy bylo nejvhodnější, aby rozhodný okamžik pro posuzování námitek splýval s koncem lhůty k jejich podání.

S názorem Pavla Koláře se plně ztotožňuji. Žalovaný se totiž dozvídá o tom, že vůči němu žalobce uplatňuje u soudu práva ze směnky, zpravidla až současně s doručením směnečného platebního rozkazu – v této chvíli však již rozhodný okamžik pro posuzování námitek dle judikatury uplynul a dlužník nemá možnost se účinně bránit (např. proti placení již zmíněných nákladů řízení). O existenci nároku (o což se v tomto případě jedná) by navíc měl rozhodovat

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ KOLÁŘ, Pavel. K významu okamžiku vydání směnečného platebního rozkazu pro řízení o námitkách. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 7, s. 253-255.

⁶⁸ § 154 odst. 1 OSŘ: „*Pro rozsudek je rozhodující stav v době jeho vyhlášení.*“

⁶⁹ KOLÁŘ, Pavel. K významu okamžiku vydání směnečného platebního rozkazu pro řízení o námitkách. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 7, s. 254.

soud v rámci řízení nalézacího. Vykonávací řízení ze své podstaty nemá řešit sporné otázky a slouží pouze k realizaci nároku, který byl již zjištěn v rámci řízení nalézacího. Mám tedy za to, že tento účel vykonávacího řízení rozhodovací praxe nerespektuje a vnáší do něj řešení otázek, které spadají do oblasti jiného druhu civilního procesu.

Další možnou variantou by bylo plně respektovat znění ustanovení § 154 odst. 1 OSŘ a stanovit rozhodný okamžik pro posuzování námitek až k době vyhlášení rozsudku, kterým se o námitkách rozhoduje. To už ale za účelné nepovažuji, jelikož v námitkovém řízení se projednávají pouze žalovaným vznesené a odůvodněné námitky – ty se logicky nemohou vztahovat ke skutečnostem, které nastanou teprve v budoucnu (tedy až po uplynutí lhůty k podání námitek). Ideální řešení tedy spatřuji ve stanovení rozhodného okamžiku pro posuzování námitek shodně s uplynutím lhůty k jejich podání.

3.4 Materiální podmínka uplatnění námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu

OSŘ klade na obsah námitek daleko přísnější požadavky než např. na obsah odporu proti platebnímu rozkazu⁷⁰ – na rozdíl od odporu musí být námitky odůvodněné.⁷¹ V námitkách musí žalovaný uvést „*vše, co proti platebnímu rozkazu namítá*“.⁷² Musí být zřejmé, v jakém rozsahu je směnečný platební rozkaz napadán a (současně) na jakých skutkových okolnostech žalovaný svou obranu zakládá. Jednou vznesené námitky musí být konkrétní a nelze je vzájemně zaměňovat (nezbytné je tak např. rozlišovat mezi námitkou neexistence kauzy směnky a námitkou zániku kauzy směnky atd.).⁷³

Průlom v chápání pojmu „odůvodněnosti“ učinil Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 26. března 2009.⁷⁴ Do té doby striktně platilo, že námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu se považují za odůvodněné, pokud vymezují jednoznačně a nezaměnitelně skutek či skutky, o které se námitková obrana žalovaného opírá.⁷⁵ Dodatečné doplňování námitek jinými skutky nebylo soudy přijímáno. Ústavní soud však zmíněným nálezem citelně zasáhl do dosavadního soudního rozhodování.

⁷⁰ Ustanovení § 174 odst. 3 OSŘ stanoví, že pro nedostatek odůvodněnosti nelze odpor odmítnout.

⁷¹ Ustanovení § 175 odst. 3 OSŘ zakotvuje povinnost soudu odmítnout námitky, které neobsahují odůvodnění.

⁷² § 175 odst. 1 OSŘ.

⁷³ HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 610-612.

⁷⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 26. března 2009, sp. zn. III. ÚS 3300/07.

⁷⁵ Viz např. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. září 2003, sp. zn. 5 Cmo 353/2003: „*Nelze připustit z tohoto hlediska, aby námitky byly tak flexibilní, že by mohly případně umožňovat, aby v průběhu námitkového řízení jim byla podsouvána opakovaně stále nová a zcela odlišná skutková tvrzení.*“

3.4.1 Nález Ústavního soudu ze dne 26. března 2009, sp. zn. III. ÚS 3300/07

Nálezem ze dne 26. března 2009, sp. zn. III. ÚS 3300/07, Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti, v níž stěžovatel namítal porušení čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 LZPS. Toto porušení spatřoval v tom, že soudy vadně hodnotily jeho námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu.

Skutkový stav případu lze shrnout následovně: Ve včasně podaných námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu žalovaný tvrdil, že směnku nikdy nepodepsal a ta tedy není pravá, přičemž poukazoval na možnost zhotovení směnky a zneužití jeho podpisů z jiných dokladů. Jako důkaz požadoval pouze provedení posudku k prokázání toho, jak byla směnka vyrobena (sám pro znalce formuloval otázky směřující k prokázání vyrobění směnky) – podpis zkoumat nechtěl. Až následně, když z tohoto posudku vyšlo najevo, že směnka nebyla celá padělaná (nebyla technicky vyrobena), žádal doplnit znalecké zkoumání posudkem písmoznalce o tom, zda podpis a údaje jména a rodného čísla na směnce jsou psány žalovaným. Soud prvního stupně však tento návrh zamítl s odkazem na to, že již nastala koncentrace řízení a námitky v tomto okamžiku nelze dále rozšiřovat. Směnečný platební rozkaz proto ponechal v platnosti. Odvolací soud se následně s názorem prvostupňového soudu ztotožnil a jeho rozsudek potvrdil.⁷⁶

Obecně se zásada koncentrace řízení vztahuje k právu a povinnosti účastníků řízení tvrdit skutečnosti a navrhnout soudu důkazy k jejich prokázání.⁷⁷ Stejně byla tato zásada vnímána soudy i u řízení směnečného.⁷⁸ Ústavní soud však v rozebíraném nálezu vyslovil následující: *„Koncentrační zásada, dle názoru Ústavního soudu, nemůže znamenat, že by žalovaný (zde stěžovatel) nemohl v průběhu dalšího řízení, resp. při soudním jednání, uvádět relevantní skutečnosti či nabízet důkazy k obraně, kterou již obecně v námitkách uplatnil. Zásada koncentrace se nevztahuje na důkazní návrhy.“*⁷⁹

Nově tedy Ústavní soud umožnil již vznesenou obranu žalovaného upřesňovat i později (po uplynutí lhůty k podání námitek). Účinky koncentrace řízení se pak dle Ústavního soudu týkají pouze skutkových tvrzení, nikoli však důkazních návrhů. Ačkoli žádný ze soudců Ústavního soudu neuplatnil odlišné stanovisko a teze, že *„ve směnečném řízení neplatí zásada*

⁷⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 26. března 2009, sp. zn. III. ÚS 3300/07.

⁷⁷ KŘIVÁČKOVÁ, Jana. In SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s 38.

⁷⁸ Viz např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. července 2003, sp. zn. 9 Cmo 212/2003: *„Není povinností soudu zkoumat při obecné námitce neplatnosti směnky existenci všech náležitostí směnky, je povinností žalovaného specifikovat, a to již v námitkách, která náležitost podle jeho názoru na směnce chybí, případně z jakého důvodu považuje směnku za neplatnou.“*

⁷⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 26. března 2009, sp. zn. III. ÚS 3300/07.

koncentrace důkazních návrhů, ale toliko zásada koncentrace námitek“,⁸⁰ byla vyslovena jasně, není tento závěr odbornou veřejností přijímán zcela nekriticky.

Marek Juráš například ve svém článku polemizuje s nově zavedeným odlišným chápáním koncentrace ve směnečném řízení, když uvádí: „*Je-li smyslem zkráceného směnečného rozkazního řízení reflektovat hmotněprávní povahu směnky, není pak v rozporu s účelem zákona nepřiznat obsahu směnečných námitek větší rozsah než materiálnímu obsahu tvrzení a důkazních návrhů v klasickém nalézacím řízení?*“⁸¹ Stejnou otázku jsem si položila po prostudování předmětného nálezu. Závěr Ústavního soudu dle mého názoru neodpovídá právní úpravě směnečného rozkazního řízení, které je svými prvky přísnější a více formalizované než klasické nalézací řízení. Mám za to, že vztahení zásady koncentrace pouze na skutková tvrzení a nikoli na důkazy popírá smysl a účel směnečného řízení, jímž je maximalizovat rychlost rozhodování o nárocích ze směnek. Tím, že Ústavní soud umožnil obecně tvrzené námitky doplňovat (konkretizovat) a navrhopat nové a nové důkazy, vnesl do následné rozhodovací činnosti soudů chaos. Zvýšil tím prostor pro diskreci soudů, které nyní musí určovat hranici toho, která námitka je ještě odůvodněná (a bude konkretizována), a kterou již pro její neodůvodněnost odmítnout. Tím může dojít k narušení principu právní jistoty. Považuji proto nálezem prezentovaný náhled na koncentraci námitek ve směnečném řízení za nešťastný. Neshledávám zde ani žádný logický důvod, proč by zásada koncentrace v řízení o námitkách měla být vykládána odlišně než u klasického nalézacího řízení.

3.4.2 Rozhodovací činnost po nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3300/07

S ohledem na názor vyslovený v rozebíraném nálezu Ústavního soudu (kapitola 3.4.1 diplomové práce) musí nyní soudy pečlivě zvažovat, které námitky ještě budou uznány za odůvodněné (s tím, že později mohou být doplněny) a které námitky mají být pro neodůvodněnost odmítnuty. Nejvyšší soud by měl postupně judikaturu nižších soudů sjednocovat a kritéria pro naplnění pojmu „odůvodněnosti“ námitek upřesňovat. Koncentrace námitkového řízení se nově vztahuje pouze na obranu žalovaného v rovině tvrzení, nikoli však na důkazní návrhy. Důkazy lze tedy doplňovat i v průběhu námitkového řízení, a to až do

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ JURÁŠ, Marek. Námitky ve směnečném řízení z pohledu ústavního soudu. *Jurisprudence*, 2013, roč. 22, č. 6, s. 23.

okamžiku dle ustanovení § 118b odst. 1 OSŘ.⁸² V rámci této podkapitoly uvedu několik příkladů toho, jak se Nejvyšší soud k této problematice ve svých rozhodnutích staví.

Stěžejní kauzální námitkou často bývá tvrzení skutečnosti, že důvod vzniku směnky buď vůbec neexistoval, nebo v důsledku určitých skutečností odpadl. Dle judikatury Nejvyššího soudu je požadavek na řádné odůvodnění námitek naplněn zásadně tehdy, jestliže žalovaný v námitkách alespoň stručně vylíčí obsah tzv. směnečné smlouvy, jež byla bezprostředním důvodem vzniku směnky, a dále vymezí skutečnost, v jejímž důsledku by měl být zproštěn povinnosti směnku zaplatit. Následné doplňování námitek již řádně uplatněných je možné – takové skutečnosti pak nelze považovat za nové a z důvodu nedodržení koncentrační lhůty opožděné.⁸³ Ve svém rozsudku ze dne 31. března 2009, sp. zn. 29 Cdo 2270/2007, Nejvyšší soud například uvádí, že námitka je dostatečně formulovaná, jestliže je z ní rozpoznatelný:

- 1) důvod vystavení směnky (v daném případě zajištění pohledávky žalobkyně vůči společnosti z titulu vrácení zálohy poskytnuté na základě dodatku ke smlouvě o provádění factoringu na odkup v budoucnu vzniklých pohledávek ve výši maximálně 4.00.000,- Kč) a
- 2) způsob zániku směnkou zajištěné pohledávky (v daném případě zaplacením).⁸⁴

Konkretizaci okolností úhrady směnkou zajištěné pohledávky (kdy se tak stalo, identifikace platby) již Nejvyšší soud nepovažuje za novou, a tudíž opožděnou obranu.⁸⁵

U námítky nesprávného vyplnění blankosměnky Nejvyšší soud bezpodmínečně požaduje, aby byla doložena „správná částka“, ze které by vyplynulo, v jakém rozsahu je směnečný platební rozkaz napadán (rozsah napadení směnečného platebního rozkazu totiž nelze určovat dodatečně) – viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. září 2012, sp. zn. 29 Cdo 2174/2011: „*Přitom není pochyb o tom, že v projednávané věci ve včasných námitkách „správná“ výše směnečné sumy uvedena není, námitka vadného vyplnění blankosměnky je proto, jak správně uzavřely soudy nižších stupňů, neurčitá (dostatečně neodůvodněná) a správnost směnečného platebního rozkazu jejím prostřednictvím prověřit nelze.*“⁸⁶ V rozebíraném případě byla následně podána i ústavní stížnost, ve které stěžovatel namítal nesprávný postup soudů

⁸² TREBATICKÝ, Peter. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II.* 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 562.

⁸³ Viz například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. zn. 29 Cdo 2270/2007; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. ledna 2010, sp. zn. 29 Cdo 2163/2008; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2011, sp. zn. 29 Cdo 5257/2009.

⁸⁴ Právní věta předmětného rozhodnutí: „*Námitka proti směnečnému platebnímu rozkazu, že konkrétní pohledávku, k jejímuž zajištění podle ujednání účastníků směnka sloužila, již žalovaný zaplatil, je ve smyslu § 175 OSŘ odůvodněnou námitkou i tehdy, není-li v ní uvedeno, kdy (popř. jakým způsobem) k zaplacení došlo.*“

⁸⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. zn. 29 Cdo 2270/2007.

⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. září 2012, sp. zn. 29 Cdo 2184/2011.

spočívající v tom, že odmítly jím navrhované důkazy s odkazem na nastalou koncentraci řízení (stěžovatel před obecnými soudy tvrdil, že směnečná suma na blankosměnce byla vyplněna nesprávně, neoznačil ani nedoložil však k prokázání svých námitek žádné důkazy – jeho doplňující tvrzení bylo podáno až po uplynutí lhůty k podání námitek a soud ho z důvodu nastalé koncentrace řízení neuznal jako předmět námitkového řízení). Ústavní soud v daném případě pochybení v postupu obecných soudů neshledal, a proto odmítl tuto ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou.⁸⁷

Lze shrnout, že námitka odpadnutí důvodu vzniku směnky v důsledku zaplacení zajištěné pohledávky je tedy odůvodněná v případě, že je tvrzena kauza směnky a obecně skutečnost, v jejímž důsledku byl dlužník povinnosti plnit ze směnky zproštěn (např. že pohledávka již byla dlužníkem zcela zaplácena). Tyto skutečnosti mohou být upřesněny a důkazy k jejich prokázání doloženy až po lhůtě k podání námitek. Naopak pokud dlužník dostatečně nevymezí rozsah, ve kterém směnečný platební rozkaz napadá (např. uvede, že směnkou zajištěnou pohledávku již zčásti zaplatil – nespecifikuje však přesnou částku), měla by být analogicky s odůvodněním usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. září 2012, sp. zn. 29 Cdo 2174/2011, tato námitka soudu považována za neodůvodněnou, jelikož není přesně vymezen rozsah napadení směnečného platebního rozkazu. Lze tedy směnečným dlužníkům doporučit, aby své námitky formulovali co nejpřesněji a vyhnuli se tak balancování na hranici mezi odůvodněností a neodůvodněností námitek. Na škodu není ani vznést všechny v úvahu připadající námitky, byť některé jen z procesní opatrnosti – a to i v případě, že jsou vzájemně vnitřně rozporné a nikdy nemohou být společně shledány důvodnými.⁸⁸ Zvýšenou pozornost by měli žalovaní věnovat i tomu, zda dostatečně v námitkách upřesnili rozsah, ve kterém směnečný platební rozkaz napadají. Je rozdíl, zda namítají zaplacení celé směnkou zajištěné pohledávky (v takovém případě by mělo ve lhůtě k podání námitek dle soudní praxe stačit pouze tvrzení skutečnosti, že směnka zajišťovala danou pohledávku, která již byla zcela zaplácena), nebo namítají zaplacení pouze části směnkou zajištěné pohledávky (v takovém případě je nutné ve lhůtě k podání námitek konkretizovat dlužníkem zaplácenou částku).

⁸⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. ledna 2014, sp. zn. I. ÚS 72/13.

⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2015, sp. zn. 29 Cdo 1970/2014: „*Je-li z obsahu jednotlivých námitek zřejmé, v jakém rozsahu je směnečný platební rozkaz napadán a na jakých skutkových okolnostech žalovaný svou obranu proti směnečnému platebnímu rozkazu zakládá, není důvod považovat takové námitky (některou z nich) za neodůvodněné (a tudíž neprojednatelné), a to bez zřetele k tomu, že všechny uplatněné námitky nemohou být (s ohledem na jejich rozdílný skutkový základ) důvodné (jinak řečeno, že jde o námitky vzájemně rozporné).*“ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2014, sp. zn. 29 Cdo 3407/2012: „*Důsledkem (případného) rozporu mezi jednotlivými námitkami, jimiž se druhý žalovaný a třetí žalovaná bránili proti směnečnému platebnímu rozkazu, přitom není ani to, že by soud tyto námitky mohl (pro neurčitost nebo z jiného důvodu) odmítnout jako neprojednatelné (respektive se těmito námitkami z týchž důvodů nezabývat).*“

Jak jsem již uvedla výše, takové rozvolnění výkladu pojmu odůvodněnosti směnečných námitek a vztazení koncentrace řízení jen na skutková tvrzení (a nikoli na důkazní návrhy) nepovažuji za šťastné. Domnívám se, že to přispívá k přiblížení se k oné flexibilitě námitek, která umožňuje podsouvat do námitkového řízení nová tvrzení (v rámci konkretizace již řádně vznesených námitek), a kterou vrchní soud ještě v roce 2003 ve svém usnesení⁸⁹ označil za nepřipustnou.

3.5 Formální podmínka uplatnění námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu

Taktéž formální mantinel, tedy procesní lhůta pro uplatnění námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu, doznal v posledních letech značných změn. Znění § 175 OSŘ účinné od 1. 4. 1964 zakotvovalo třídní koncentrační lhůtu pro uplatnění námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu. Tato úprava přetrvala až do roku 2013, kdy byla třídní lhůta nálezem Ústavního soudu ze dne 16. října 2012⁹⁰ zrušena uplynutím dne 30. dubna 2013 pro neústavnost. Po tomto zásahu Ústavního soudu byla lhůta k uplatnění námitek zákonodárcem prodloužena na osm dní (novela č. 404/2012 Sb.) a následně pak na patnáct dní (novela č. 45/2013 Sb.) – tedy na pětinasobek své původní délky. Tato délka lhůty k podání směnečných námitek již zůstala v právní úpravě (v ustanovení § 175 odst. 1 OSŘ) zakotvena dodnes.

3.5.1 Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12

Ústavní soud zasáhl do délky lhůty k uplatnění námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu svým nálezem ze dne 16. října 2012.⁹¹ Ochránce ústavnosti v něm rozhodl o návrhu na zrušení ustanovení § 175 OSŘ, který byl stěžovatelkou připojen⁹² k ústavní stížnosti, tak, že právním řádem již po desítky let zakotvenou třídní lhůtu označil za protiústavní, a ve výroku rozebíraného nálezu proto část ustanovení § 175 odst. 1 OSŘ zrušil.⁹³

Stěžovatelka v předmětné ústavní stížnosti namítala zejména skutečnost, že třídní lhůta je příliš krátká na to, aby byl dlužník schopen zajistit podání kvalifikovaných námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu (zejména v případě blankosměnek, kdy žalovaní mnohdy ani

⁸⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. září 2003, sp. zn. 5 Cmo 353/2003.

⁹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² K ústavní stížnosti může stěžovatel připojit i návrh na zrušení zákona nebo jeho části – jeho aktivní legitimace vychází z ustanovení § 64 odst. 1 písm. e), resp. § 74 ZÚS.

⁹³ Výrok I. nálezu Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12: „*Ustanovení § 175 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, se ve slovech „do tří dnů“ a ve slovech „v téže lhůtě“ ruší uplynutím dne 30. dubna 2013.*“

nevědí o jejich existenci, příp. o důvodu jejich doplnění). Přestože sama tuto lhůtu stihla a námitky podala včas, má za to, že se časová tíseň negativně projevila ve výsledku sporu. Takto krátká koncentrační lhůta dle stěžovatelky vyvolává nerovnost účastníků soudního řízení (zejména, je-li dlužník právně nevzdělaným spotřebitelem). Dle jejího názoru by bylo vhodné nároky ze směnek podřídít obecnému řízení, aby měl žalovaný možnost se řádně bránit.⁹⁴

Ústavní soud se při posouzení ústavní stížnosti řídil názorem vysloveným v nálezu Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2005, sp. zn. Pl. ÚS 6/05 (odkazujícím na předchozí judikaturu), dle kterého může být protiústavnost lhůty konstatována teprve v dialogu s těmito konkrétními okolnostmi posuzované věci:

- 1) nepřiměřenost lhůty ve vztahu k ní časově omezené možnosti uplatnění ústavně garantovaného práva, příp. k ní vymezenému časovému úseku omezení subjektivního práva;
- 2) svévole zákonodárce při stanovení lhůty;
- 3) ústavně neakceptovatelná nerovnost dvou skupin subjektů, jež je výsledkem zrušení určité zákonné podmínky pro její protiústavnost.⁹⁵

S ohledem na tato kritéria Ústavní soud uzavřel, že předmětná lhůta jako taková být protiústavní nemůže a neústavnost její délky může být konstatována pouze po vyhodnocení kontextu případu – zkoumal pak, zda předmětná lhůta není nepřiměřená, zda ji zákonodárce nestanovil svévolně a zda nezakládá neodůvodněnou nerovnost několika skupin subjektů v důsledku dodatečné změny podmínek. Došel k závěru, že zákonem zakotvená třídní lhůta k podání směnečných námitek nebyla stanovena svévolně (zejména s ohledem na historický kontext a kontinuitu právní úpravy), nezakládala ani nerovnost dvou skupin subjektů v důsledku dodatečné změny podmínek (koncentrační lhůta žádnou změnu podmínek neznamenala), ale v kontextu dnešní doby (za situace, kdy je směnka používána i za okolností, kdy zejména směnečným dlužníkem je fyzická osoba, jež do směnečného vztahu nevstoupila se záměrem profesionální nebo podnikatelské činnosti) označil Ústavní soud tuto lhůtu za nepřiměřenou. Akcentuje zejména fakt, že zatímco dříve se směnka používala téměř výhradně mezi podnikateli (tedy profesionály), dnes tomu tak již není. Často pak na nekalé podnikatelské praktiky doplácí spotřebitelé, kteří směnečné právo neznají a neumí se tak silnějším, právně vzdělanému podnikateli bránit. Třídní prekluzivní lhůta k podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu je pak zejména pro ně šibeniční, jelikož si za tak krátkou dobu nestihnou

⁹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12.

⁹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2005, sp. zn. Pl. ÚS 6/05.

sehnat právní zastoupení a sami své námitky nezvládnout formulovat natolik precizně, jak to po nich právní úprava vyžaduje.⁹⁶

Ústavní soud ve svém nálezu také nabízí srovnání se zahraniční právní úpravou (zejména rakouskou a německou), kdy s ohledem na tuto komparaci dochází k závěru, že třídenní námitková lhůta je v dialogu s dalšími prvky právní úpravy (zejména s vysoce formalizovanou hmotněprávní úpravou směnek a bezpodmínečnou koncentrační zásadou směnečného řízení) protiústavní. Plak vytvořený na dlužníky takto krátkou koncentrační lhůtou je dle Ústavního soudu nepřiměřený a ve svém důsledku neslouží ani hlavnímu účelu směnečného řízení – a to jeho rychlosti a efektivnosti.⁹⁷ Kromě toho Ústavní soud v rozebíraném nálezu také poukazuje na další problematické aspekty právní úpravy směnečného řízení a naznačuje, že by se zákonodárce měl v budoucnu zaměřit na zavedení účinných mechanismů bránících zneužívání směnek.⁹⁸

Odlíšná stanoviska podle § 14 ZÚS⁹⁹ zaujali k rozhodnutí pléna Ústavního soudu soudci Stanislav Balík a Jiří Nykodým.

Soudce Stanislav Balík ve svém odlišném stanovisku zdůrazňuje skutečnost, že zrušení třídenní lhůty k podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu neovlivní výsledek případu a nesouvisí proto s rozhodnutím o ústavní stížnosti. V konkrétním případě stěžovatelka totiž tuto lhůtu stihla a námitky podala včas, pouze neunesla svou obranu v nich obsaženou. Určení délky předmětné lhůty dle něj mělo být ponecháno plně v kompetenci zákonodárce, sám Stanislav Balík tuto třídenní lhůtu za protiústavní nepovažuje. Svůj postoj opírá zejména o historickou zkušenost, kdy navíc vyslovuje pochybnost o tom, zda tomu, kdo nedostane nápad do tří dnů, pomůže lhůta delší. Umírňování přísnosti může dle něj vést k nežádoucímu posunu v podstatě směnečného práva, které je pověstné právě svou přísností a formálností. Označuje směnečné právo jako „*soubor právních norem určených pro ty, kteří by měli vědět, do čeho jdou*“,¹⁰⁰ jádro problému spatřuje tedy zejména v tom, že jsou směnky zneužívány v rámci nekalých podnikatelských praktik. Klade pak otázku k zamyšlení: „*Není meritum věci například v tom, že se v souzené věci jednalo o spotřebitelský vztah, v němž by třeba směnky nemusely být de lege ferenda přípustné?*“¹⁰¹

⁹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12.

⁹⁷ Ústavní soud má za to, že takto krátká koncentrační lhůta vede pouze k tomu, že směnečný dlužník podá námitky v nedostatečné kvalitě, přičemž soud jim v důsledku toho nepřizná dlužníkem zamýšlenou relevanci a účinek, což vede v mnoha případech pouze k pozdržení celého řízení.

⁹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12.

⁹⁹ § 14 ZÚS: „*Soudce, který s rozhodnutím pléna nebo s jeho odůvodněním nesouhlasí, má právo, aby jeho odlišné stanovisko bylo uvedeno v protokolu o jednání a aby bylo připojeno k rozhodnutí s uvedením jeho jména.*“

¹⁰⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12.

¹⁰¹ Tamtéž.

Soudce Jiří Nykodým se ve svém odlišném stanovisku shoduje se soudcem Stanislavem Balíkem v tom, že pro návrh na zrušení ustanovení § 175 OSŘ nebyly splněny procedurální podmínky, jelikož existence posuzované procesní lhůty se do ústavní stížnosti napadeného rozhodnutí nepromítá (stěžovatelka lhůtu stihla a podala námitky včas). Neztotožňuje se s argumentací nálezu, v němž je striktní lpění na těchto procedurálních podmínkách označeno jako přepjatý formalismus, který by vedl k závěru, že stěžovatelka by se nacházela ve výhodnějším postavení, pokud by námitky včas podat nestihla. Soudce Jiří Nykodým má za to, že kompetence Ústavního soudu v oblasti kontroly norem jsou omezené ustanoveními ZÚS a nelze je nijak extenzivně rozšiřovat.¹⁰²

3.5.2 Délka lhůty k podání směnečných námitek očima odborné veřejnosti

V této podkapitole krátce uvedu některé názory z řad odborné veřejnosti na délku koncentrační lhůty k podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu (příp. na výše rozebraný zásah Ústavního soudu do této lhůty).

Petr Prchal ve svém článku předestírá následující situaci: „*Představme si modelovou situaci, kdy je dlužníkovi doručeno v pátek odpoledne. Ten samý den, nejspíš ale až v některém dalším dni se dlužník dozví, že uvnitř obálky je směnečný platební rozkaz a že je zapotřebí do pondělka zaplatit či podat odůvodněné námitky. Pokud bude dlužník usilovat o podání námitek, může se o jejich podání pokusit sám. Jelikož taková snaha zpravidla končí bezvýsledně, měl by požádat o pomoc advokáta. Toho však většina dlužníků bude o víkendu shánět velice těžko.*“¹⁰³ Třídenní lhůtu autor článku považuje za velmi krátkou a ztěžující dlužníkovu procesní postavení.¹⁰⁴

Stejně jako Ústavní soud v odůvodnění rozebíraného nálezu porovnává i Ondřej Hruša ve svém článku českou právní úpravu s právní úpravou zahraniční. Směnečné rozkazní řízení vychází z právní úpravy rakouské, je tedy logické srovnávat jeho aktuální podobu se směnečnou úpravou obsaženou v rakouském civilním procesním řádu (Zivilprozessordnung). Autor článku konstatuje, že dodnes je rakouské směnečné řízení podobné tomu českému. Přesto se však v délce lhůty k podání námitek výrazně od (dříve) v českém právu zakotvené třídenní lhůty liší – v roce 1979 byla totiž v rakouském právním řádu třídenní lhůta prodloužena na

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ PRCHAL, Petr. Výhody a nevýhody využití zajišťovacích smenek. *Právní fórum*, 2012, roč. 9., č. 8, s. 369.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 366-369.

čtrnáct dní. Autor v závěru článku apeluje na zákonodárce, aby lhůtu k podání námitek prodloužil, a to ideálně na patnáct dnů.¹⁰⁵

Ludvík Novotný a Kateřina Perthenová ve svém článku sice uznávají, že třídní koncentrační lhůta, účinná v našem právním řádu až do jejího zrušení Ústavním soudem, je poměrně přísná, konstatují však: „*Směnka je používána právě proto, aby se věřitel mohl snáze a rychleji domoci svých nároků. Pokud by její uplatnění u soudu mělo být stejně zdlouhavé, jako kdyby se jednalo o běžnou žalobu, ztratila by směnka jednu ze svých největších výhod.*“¹⁰⁶ Zrušení lhůty – co do délky po dvě stě let neměnné – Ústavním soudem se dle autorů článku dotýká principu právní jistoty a předvídatelnosti. Upozorňují také na skutečnost, že prodloužením lhůty k podání směnečných námitek došlo k zásahu i do jiných vztahů než vztahů spotřebitelských, přestože hlavním argumentem Ústavního soudu byla zejména ochrana spotřebitele (té však dle autorů článku bylo dosaženo v efektivnější podobě novelou ZSÚ).¹⁰⁷

Radim Chalupa vnímá koncentraci řízení dokonce jako šikanu směnečných dlužníků procesním předpisem. Uvádí, že takto přísná koncentrace jako je ve směnečném řízení má smysl pouze za situace, kdy se řízení samotné někam posouvá. Jednání však bývá nařízeno zpravidla až za nějaký čas po podání námitek (například až za půl roku), proč by se tedy dlužník neměl mít možnost bránit po celou tuto dobu? Koncentrace směnečného řízení má sice svou tradici, ale poměry ve společnosti se již změnila a v moderním civilním kodexu taková koncentrace dle Radima Chalupy nemá místo (není důvod směnečné řízení takto přísně koncentrovat). Považuje lhůtu v délce patnácti dnů stále za nedostatečnou – a to zejména proto, „*že soudy mají extrémní požadavky na kvalitu procesního úkonu, jenž bývá označován jako námitky a je obranou proti směnečnému platebnímu rozkazu*“.¹⁰⁸ Existují totiž situace, kdy se dlužník z objektivních důvodů není schopen efektivně v takto krátké lhůtě bránit.¹⁰⁹

Jako poslední příklad uvedu náhled na problematiku od Marka Juráše. Ten ve svém článku zdůrazňuje výchovnou roli práva a jeho preventivní působení, když uvádí: „*V duchu zásady ignorantia iuris non excusat pak očekávám, že pokud právo stanoví určité právní instituty, a stojím-li před rozhodnutím se k využití takového institutu uchýlit, budu postupovat*

¹⁰⁵ HRUDA, Ondřej. Třídní lhůta k podání směnečných námitek – neobvykle tvrdý přežitek. *Obchodněprávní revue*, 2011, roč. 3, č. 8, s. 234-238.

¹⁰⁶ NOVOTNÝ, Ludvík, PERTHENOVA, Kateřina. *Důsledky porušení zákazu postoupení pohledávky* [online]. epravo.cz, 8. 4. 2013 [cit. 25. ledna 2016]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/byla-tridenni-lhuta-k-podani-namitek-proti-smenecnemu-platebnimu-rozkazu-za-vsech-okolnosti-opravdu-protiustavni-89847.html>>.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ NOVÁČEK, Martin. *Právo o páté: Radim Chalupa – Problémové faktory při využití smének* [online]. pravni prostor.cz, 22. 12. 2014 [cit. 26. ledna 2016]. Dostupné na: <<http://www.pravni-prostor.cz/clanky/obchodni-pravo/pravo-o-pate-radim-chalupa>>.

¹⁰⁹ Tamtéž.

*s prevencí a ověřím si důsledky, které z hmotněprávního předpisu vyplývají.*¹¹⁰ Se závěrem rozebíraného nálezu Ústavního soudu nesouhlasí a poukazuje na to, že Ústavní soud by měl posuzovat ústavnost v zájmu všech jednotlivců a nikoli hájit zájmy určité skupiny (zde spotřebitelů). Ztotožňuje se také s argumenty uvedenými v disentech – a to že nebyly splněny procedurální podmínky pro zrušení části ustanovení § 175 OSŘ Ústavním soudem.¹¹¹

3.5.3 Vlastní zhodnocení vývoje délky lhůty k podání směnečných námitek

Ztotožňuji se s názorem obou disentujících soudců, že ke zrušení části ustanovení § 175 OSŘ Ústavním soudem nebyly splněny procedurální podmínky, jelikož se část daného ustanovení přímo do ústavní stížnosti napadeného rozhodnutí nepromítla. Ustanovení § 64 odst. 1 ZÚS umožňuje tomu, kdo podal ústavní stížnost, domáhat se zrušení zákona nebo jeho jednotlivých ustanovení – ovšem pouze za splnění podmínek uvedených v § 74 ZÚS. Dle něj může být spolu s ústavní stížností podán „*návrh na zrušení zákona nebo jiného právního předpisu anebo jejich jednotlivých ustanovení, jejichž uplatněním nastala skutečnost, která je předmětem ústavní stížnosti, jestliže podle tvrzení stěžovatele jsou v rozporu s ústavním zákonem*“.¹¹² ZÚS tedy vyžaduje přímý vliv napadeného ustanovení na skutečnost, jež je předmětem ústavní stížnosti. Tato podmínka v dané věci splněna nebyla, jelikož stěžovatelka lhůtu pro podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu stihla. Souhlasím s tvrzením soudce Jiřího Nykodýma, že ustanovení ZÚS nelze vykládat extenzivně a rozšiřovat tak Ústavnímu soudu jeho kompetence (to je dle mého názoru v rozporu s dělbou moci).

Pokud se týká zrušení třídenní lhůty k podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu a apelu Ústavního soudu na zákonodárce, aby tuto lhůtu prodloužil, považuji tento zásah za zbytečný. Jak i ve svém vyjádření k ústavní stížnosti podotkl Senát Parlamentu České republiky, byl v té době již Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky předložen návrh zákona, který měl tuto lhůtu prodloužit ze tří na osm dní. Zákonodárce následně zasáhl do délky lhůty k podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu ještě jednou (novelou č. 45/2013 Sb.), když ji prodloužil z osmi na patnáct dnů.

Zda takové prodloužení předmětné lhůty představuje změnu k lepšímu či k horšímu, je otázkou – dle známého pořekadla „dva právníci, tři názory“ se dokonce domnívám, že nalézt

¹¹⁰ JURÁŠ, Marek. Námitky ve směnečném řízení z pohledu ústavního soudu. *Jurisprudence*, 2013, roč. 22, č. 6, s. 25.

¹¹¹ JURÁŠ, Marek. Námitky ve směnečném řízení z pohledu ústavního soudu. *Jurisprudence*, 2013, roč. 22, č. 6, s. 21-26.

¹¹² § 74 ZÚS.

ideální délku lhůty, na které by se shodli všichni odborníci, ani nelze (postačí odkázat výše do předchozí podkapitoly s příklady různých postojů právníků k problematice). Jelikož je však směnečné rozkazní řízení specifickým zkráceným řízením, které je procesním odrazem přísné směnečné hmotněprávní úpravy a jehož hlavním cílem je celý proces rozhodování o nárocích ze směnek urychlit, považuji procesní podmínku v podobě kratší lhůty (v porovnání s klasickým nalézacím řízením) k uplatnění obrany žalovaného za vhodnou. Mám za to, že třídenní lhůta může být pro dlužníka šibeniční, je-li mu směnečný platební rozkaz doručen v pátek, proto bych volila lhůtu o něco delší. Aktuálně účinná patnáctidenní lhůta se mi však s ohledem na odlišnosti klasického řízení nalézacího a řízení směnečného jeví již jako zbytečně dlouhá. Sdílím se soudcem Stanislavem Balíkem obavu, že by takové zásahy (rozvolňování podmínek) do právní úpravy mohly narušit celé pojetí a smysl směnečného práva. Zdůraznila bych také tvrzení pana soudce, které se v jeho disentu několikrát objevuje – a to, že „*směnečné právo je souborem právních norem určeným pro ty, kteří by měli vědět, do čeho jdou*“.¹¹³ Proto se osobně přikláním k osmidenní lhůtě, kterou považuji z těchto tří variant za nejvhodnější.

Soudce Stanislav Balík také ve svém disentu nepřímou vyjádřil svou vizi do budoucna, kdy vyslovil otázku, zda by nebylo lepší (než rušit třídenní lhůtu k podání námitek) směnky ve spotřebitelských věcech zakázat. Na tomto místě se patří podotknout, že novelou ZSÚ (zákonem č. 43/2013 Sb.) již bylo zcela zakázáno používání směnek a šeků v souvislosti se spotřebitelskými úvěry (§ 18 ZSÚ).¹¹⁴

¹¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12.

¹¹⁴ § 18 odst. 1 ZSÚ: „*Ke splacení nebo zajištění splacení spotřebitelského úvěru nelze použít směnku nebo šek.*“
§ 18 odst. 2 ZSÚ: „*Věřitel a zprostředkovatel společně a nerozdílně odpovídají spotřebiteli za škodu způsobenou porušením povinnosti stanovené v odstavci 1.*“

§ 18 odst. 3 ZSÚ: „*Ke splnění nebo zajištění splnění povinnosti vyplývající ze smlouvy, ve které se sjednává zprostředkování spotřebitelského úvěru, nelze použít směnku nebo šek. Zprostředkovatel odpovídá spotřebiteli za škodu způsobenou porušením povinnosti stanovené ve větě první.*“

Závěr

Přestože je směnka historickým cenným papírem, který již neplní svůj původní účel, nejedná se o zapomenutý institut – naopak je těchto cenných papírů pro jejich vlastnosti hojně využíváno i v dnešní době. Směnečnému věřiteli poskytuje směnka, která je vyplněna v souladu se zákonnými požadavky, silnější postavení při vymáhání směnečné pohledávky. Směnečného dlužníka naopak podepsání směnky staví do nejisté pozice. Směnečné řízení upřednostňuje zásadu rychlosti, kterou prosazuje na úkor jiných zásad civilního procesu (např. zásady ústnosti, přímosti). Pro věřitele představuje uplatnění svého nároku ze směnky ve směnečném řízení mnoho výhod – mezi ty klíčové patří například jiné rozložení důkazního břemene než v klasickém sporném nalézacím řízení.

Nejprve jsem řešila výzkumnou otázku, zda má být v dnešní době směnečné rozkazní řízení v právním řádu České republiky upraveno specificky. Mám za to, že rozdílná úprava (od standardního nalézacího řízení) pro rozhodování o nárocích ze směnek je vhodná. Dokud budou existovat směnky jakožto specifické cenné papíry z pohledu hmotného práva, měla by existovat procesní úprava toto hmotné právo odrážející. Směnky mají své jedinečné vlastnosti, které je nutno respektovat i v procesní rovině právní úpravy (například abstraktnost nebo směnečná přísnost). Proto by podle mého názoru směnečné řízení v českém právu mělo být zachováno.

Efektivita aktuální právní úpravy směnečného řízení je však již otázkou jinou. Považuji za problematické, že je možné směnek v dnešní době tak lehce zneužívat a dosahovat neoprávněných výhod jen kvůli neznalosti dlužníků. Je logické, že směnečné řízení je v některých aspektech přísnější (pro směnečné dlužníky) než klasické řízení nalézací, jelikož každá procesní úprava, pokud má být efektivní, musí dostatečně reflektovat hmotné právo. Mám však za to, že hmotné právo uspokojivě neřeší problémy, které v dnešní době v souvislosti se směnkami vznikají. Souhlasím s názorem Radima Chalupy, který v rozhovoru pro stanici Rádio R v pořadu Právo o páté¹¹⁵ vyslovil tezi, že zajišťovací směnka by měla být upravena v rámci zajišťovacích institutů v občanském zákoníku. Zakotvení zvláštní úpravy pro zajišťovací směnky by mohlo zabránit (nebo alespoň výrazně omezit) zneužívání zajišťovacích směnek. Pokud se týká problematiky procesní úpravy (zejména aspektů rozebíraných v diplomové práci), přísné požadavky na obsah směnečných námitek bych ponechala tak, jak byly nastaveny dříve (zásah Ústavního soudu rozebíraný v podkapitole 3.4 diplomové práce nepovažuji za vhodný), s menší změnou – skutková tvrzení by po lhůtě pro podání námitek

¹¹⁵ CHALUPA, Radim. Problémové faktory při využití směnek. [dotazovaný] Martin Nováček a Josef Bátorla. *Právo o páté*. Radio R, Brno: Masarykova univerzita Brno, 2014.

nebylo možné doplňovat či rozšiřovat, důkazní návrhy by musely být označeny již ve včasné podaných námitkách, přičemž by však bylo možné v odůvodněných případech požádat soud o dodatečnou lhůtu k dodání důkazních listin (ve skutkově složitých případech). Lhůta k podání námitek v délce patnácti dnů se mi jeví jako zbytečně dlouhá, za dostatečnou považuji lhůtu v délce osmi dní (viz podkapitola 3.5.3 diplomové práce).

Obrana žalovaného ve směnečném řízení je oproti klasickému nalézacímu řízení mnohem náročnější, a to nejen s ohledem na pro něj nevýhodné rozložení důkazního břemene. Na námitky jsou zákonem kladeny přísné požadavky a omezení (odůvodněnost, koncentrační lhůta), s ohledem na specifika směnečného řízení je však považuji za přiměřené (naopak zásahy Ústavního soudu rozebírané v podkapitolách 3.4 a 3.5 diplomové práce, které tyto podmínky rozvolňují a usnadňují dlužníkům jejich pozici, nepovažuji za vhodné). Námitky dle mého názoru poskytují efektivní obranu těm směnečným dlužníkům, kteří si své postavení v řízení dostatečně preventivně ošetří (již před podpisem směnky) – tedy těm, kteří jsou informovaní. Pro dlužníky, kteří se o námitky začnou zajímat až po doručení směnečného platebního rozkazu, je často pozdě. Jejich obrana už efektivní být zdaleka nemusí, jelikož se mohou dostat do postavení, kdy i přes skutečnost, že jsou fakticky v právu (např. z důvodu, že pohledávka zajištěná směnkou již byla zaplácena), spor prohrají. Za zásadní problém spojený s projednáváním námitek považuji striktní lpění na požadavku přímého vlastního vztahu k uplatněné námitce. To se týká zejména námitek kauzálních, kdy je tak nejčastěji směnečnému rukojmímu uzavřena cesta k úspěšné obraně proti směnečnému platebnímu rozkazu. Ve směnce je možné tuto situaci ošetřit doložkou, že směnečný rukojmí bude moci využít všechny námitky ostatních směnečných dlužníků, chybí-li však tato doložka, je obrana směnečného rukojmího v současné době velmi problematická (ne-li beznadějná).

Judikatura v oblasti směnečného řízení hraje významnou roli. Určuje hranice pro obranu žalovaného, závazně vykládá ustanovení zákona atd. Nejednotnost judikatury v oblasti námitkového řízení je dle mého názoru způsobena zejména postupným rozvolňováním zákonných podmínek ve směnečném řízení, kdy se soudy snaží eliminovat nespravedlnosti a ulehčit žalovaným jejich postavení. Za nešťastný považuji závěr, že včasné podané námitky lze po lhůtě k podání námitek ještě doplňovat a konkretizovat (nelze však vznášet nové) a koncentrace řízení se nevztahuje na důkazní návrhy.¹¹⁶ Soudy musí samy hodnotit, která námitka je ještě odůvodněná s tím, že bude později konkretizována (příp. k ní budou ještě

¹¹⁶ Viz např. nález Ústavního soudu ze dne 26. března 2009, sp. zn. III. ÚS 3300/07; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. zn. 29 Cdo 2270/2007; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. ledna 2010, sp. zn. 29 Cdo 2163/2008; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2011, sp. zn. 29 Cdo 5257/2009.

později doplněny důkazy), a kterou již pro neodůvodněnost odmítnout. Balancování na hranici mezi odůvodněností a neodůvodněností námitek je obtížné a staví soudy do nelehké pozice – nelze zajistit, aby všechny soudy rozhodující o směnečných nárocích vnímaly tuto hranici naprosto stejně. V této situaci by pak mělo dojít k tomu, že Nejvyšší soud judikatorní činností nižších soudů postupně sjednotí.

Směnečné právo má své problematické oblasti, kterými je potřeba se zabývat (z mého pohledu by byla vítaná zvláště změna směnečného hmotného práva). Pro dlužníka představuje značné nebezpečí, pokud sám není dostatečně informovaný a aktivní již ve fázi podepisování směnky. Na druhou stranu jsem zastánkyně zásady *vigilantibus iura scripta sunt* a myslím si, že dlužník by se měl před podpisem směnky nejprve informovat o tom, jaké důsledky pro něj z tohoto jednání mohou plynout. Chápu, že tomu někdy může bránit složitě formulovaný text právní úpravy, v dnešní době však mám za to, že pokud se člověk o něčem chce dovědět více, moderní technologie a dnešní informační doba mu to vždy umožní. Směnka totiž může být dobrý sluha, ale zlý pán. Znovu bych na tomto místě zdůraznila tvrzení soudce Stanislava Balíka, že směnečné právo je určeno pro ty, „kteří by měli vědět, do čeho jdou“.¹¹⁷

¹¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 242 s.
- SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 432 s.
- CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2009. 189 s.
- CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David. *Cenné papíry: Základy soukromého práva IV*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 219 s.
- ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Vzory rozhodnutí a úkonů soudů všech stupňů*. 4. aktualizované a přepracované vydání podle stavu k 1. 1. 2014. Praha: Leges, 2014. 797 s.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. *Přehled judikatury: Směnečná judikatura*. 4., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2010. 190 s.

Komentáře k zákonům

- HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 605-612 (§ 175 občanského soudního řádu).
- LAVICKÝ, Petr. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: Komentář. I. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 825-938 (§ 175 občanského soudního řádu).
- TREBATICKÝ, Peter. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 553-564 (§ 175 občanského soudního řádu).
- KINDL, Tomáš. In DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 324-325 (§ 1881 občanského zákoníku).

Články

- DERKA, Ladislav. Typické procesní chyby účastníků ve sporech o zaplacení směnky. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 12, s. 25-30.
- HRUDA, Ondřej. Třídenní lhůta k podání směnečných námitek – neobvykle tvrdý přežitek. *Obchodněprávní revue*, 2011, roč. 3, č. 8, s. 234-238.
- JURÁŠ, Marek. Námitky ve směnečném řízení z pohledu ústavního soudu. *Jurisprudence*, 2013, roč. 22, č. 6, s. 21-26.
- KOLÁŘ, Pavel. K významu okamžiku vydání směnečného platebního rozkazu pro řízení o námitkách. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 7, s. 253-255.
- KOTÁSEK, Josef. Vývoj smenek a pramenů směnečného práva. *Obchodní právo*, 2002, roč. 11, č. 1, s. 17-25.
- KOTÁSEK, Josef. Ke směnečným námitkám. *Obchodní právo*, 2000, roč. 9, č. 11, s. 2-16.

- KOVAŘÍK, Zdeněk. Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 9, s. 43-53.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. Vybrané problémy judikatury ve věcech směnečných. *Soudní rozhledy*, 1998, roč. 4, č. 6, s. 137-144.
- PRCHAL, Petr. Výhody a nevýhody využití zajišťovacích směnek. *Právní fórum*, 2012, roč. 9., č. 8, s. 366-369.
- BEZOUŠKA, Petr. Smluvní zákaz postoupení pohledávky (pactum de non cedendo). *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 11, s. 381-390.

Příspěvky ze Sborníku

- CHALUPA, Radim. Zajišťovací směnka a nový občanský zákoník. In KOTÁSEK, Josef a kol. (ed). *Dny práva – 2012 – Days of Law*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1159-1168.

Legislativní akty

- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti Ústavního pořádku České republiky.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 178/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Soudní rozhodnutí

- Nález Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2005, sp. zn. Pl. ÚS 6/05. (Získáno 30. ledna 2016 z databáze NALUS.)
- Nález Ústavního soudu ze dne 26. března 2009, sp. zn. III. ÚS 3300/07. (Získáno 6. listopadu 2015 z databáze NALUS.)
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12. (Získáno 20. listopadu 2015 z databáze NALUS.)
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. ledna 2014, sp. zn. I. ÚS 72/13. (Získáno 26. prosince 2015 z databáze NALUS.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. července 2007, sp. zn. 29 Odo 63/2006. (Získáno 19. září 2015 z <http://www.nsoud.cz/>.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. zn. 29 Cdo 2270/2007. (Získáno 14. listopadu 2015 z <http://www.nsoud.cz/>.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. ledna 2010, sp. zn. 29 Cdo 2163/2008. (Získáno 14. listopadu 2015 z <http://www.nsoud.cz/>.)

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2010, sp. zn. 29 Cdo 1181/2009. (Získáno 9. září 2015 z <http://www.nsoud.cz/>.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2011, sp. zn. 20 Cdo 2031/2009. (Získáno 17. října 2015 z <http://www.nsoud.cz/>.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2011, sp. zn. 29 Cdo 4235/2009. (Získáno 29. listopadu 2015 z <http://www.nsoud.cz/>.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2011, sp. zn. 29 Cdo 5257/2009. (Získáno 2. 2. 2016 z <http://www.nsoud.cz/>.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2014, sp. zn. 29 Cdo 3407/2012. (Získáno 23. ledna 2016 z <http://www.nsoud.cz/>.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2015, sp. zn. 29 Cdo 1970/2014. (Získáno 23. ledna 2016 z <http://www.nsoud.cz/>.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. září 2012, sp. zn. 29 Cdo 2184/2011. (Získáno 17. listopadu 2015 z <http://www.nsoud.cz/>.)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. prosince 2012, sp. zn. 20 Cdo 7/2012. (Získáno 17. září 2015 z <http://www.nsoud.cz/>.)
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. září 1996, sp. zn. 5 Cmo 631/95. (Uveřejněno v časopise *Soudní rozhledy*, 1997, roč. 3., č. 2, s. 39.)
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. února 2000, sp. zn. 5 Cmo 13/1999. (Uveřejněno v časopise *Soudní rozhledy*, 2000, roč. 6, č. 7, s. 209-211.)
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. června 2004, sp. zn. 7 Cmo 394/2002. (Uveřejněno v časopise *Právní rozhledy*, 2004, roč. 12, č. 24, str. 917-919.)
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. června 2004, sp. zn. 7 Cmo 159/2002. (Uveřejněno v časopise *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 2, s. 65-67.)
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. října 2004, sp. zn. 9 Cmo 274/2004. (Sbírka rozhodnutí a stanovisek – R 71/2005.)
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. května 1998, sp. zn. 5 Cmo 14/1997. (Uveřejněno v časopise *Soudní rozhledy*, 1999, roč. 5, č. 2, s. 54-55.)
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. července 2003, sp. zn. 9 Cmo 212/2003. (Uveřejněno v časopise *Obchodní právo*, 2004, roč. 13, č. 4, s. 26-30.)
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. září 2003, sp. zn. 5 Cmo 353/2003. (Uveřejněno v časopise *Právní rozhledy*, 2004, roč. 12, č. 8, s. 309-311.)
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. října 2005, sp. zn. 5 Cmo 359/2005. (Uveřejněno v časopise *Soudní rozhledy*, 2007, roč. 13, č. 6, s. 225-226.)

Ostatní

- NOVÁK, Michal. Obrana směnečných dlužníků ze zajišťovací směnky: rigorózní práce. Olomouc: Univerzita Palackého, Fakulta právnická, 2014. 95 s.
- JANKŮ, Pavel. *Byla třídní lhůta k podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu za všech okolností opravdu protiústavní?* [online]. epravo.cz, 30. 12. 2015 [cit. 1. ledna 2016]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/dusledky-poruseni-zakazu-postoupeni-pohledavky-100037.html>>.

- NOVOTNÝ, Ludvík, PERTHENOVÁ, Kateřina. *Důsledky porušení zákazu postoupení pohledávky* [online]. epravo.cz, 8. 4. 2013 [cit. 25. ledna 2016]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/byla-tridenni-lhuta-k-podani-namitek-proti-smenecnemu-platebnimu-rozkazu-za-vsech-okolnosti-opravdu-protiustavni-89847.html>>.
- NOVÁČEK, Martin. *Právo o páté: Radim Chalupa – Problémové faktory při využití směnek* [online]. pravni prostor.cz, 22. 12. 2014 [cit. 26. ledna 2016]. Dostupné na: <<http://www.pравниprostor.cz/clanky/obchodni-pravo/pravo-o-pate-radim-chalupa>>.
- CHALUPA, Radim. Problémové faktory při využití směnek. [dotazovaný] Martin Nováček a Josef Bátrla. *Právo o páté*. Radio R, Brno: Masarykova univerzita Brno, 2014.

Anotace

Diplomová práce poukazuje na některé aktuální problémy směnečného řízení v České republice s cílem analyzovat je a nastínit jejich možná řešení. Klíčovou část tvoří zpřehlednění závěrů soudů a zmapování judikatury v problematických oblastech směnečného řízení. Nejrozsáhlejší kapitola diplomové práce je věnována obraně žalovaného ve směnečném řízení a problematice námitkového řízení.

Klíčová slova: směnečný platební rozkaz, směnečné řízení, námitky, lhůta k podání námitek, koncentrace řízení, obsah námitek.

Summary

This thesis deals with some current problems concerning payment order proceedings based upon bill of exchange in the Czech Republic. It aims to analyze them and to outline some possible solutions. The main part represents the analysis of judicial decisions regarding the payment order proceedings based upon bill of exchange. This thesis focuses especially on possibilities of the debtor's defence and procedure connected with it.

Key words: bill payment order, payment order proceedings based upon bill of exchange, objections, period to raise objections, concentration of procedure, content of objections.